

VERZONDEN 18 DEC 2018

BESLUIT van GS van Utrecht

DATUM	14 december 2018	TEAM	Vergunningverlening Natuur en Landschap
ZAAKKENMERK	Z-WNB-RI-REG-2018-0945	REFERENTIE	Servicebureau
NUMMER	81DF14D1	DOORKIESNUMMER	030-2583311
UW BRIEF VAN	15 juni 2018	FAX	030-2583139
UW NUMMER		E-MAILADRES	Servicebureau@provincie-utrecht.nl
BIJLAGE(N)	- voorschriften - kaart planlocatie - selectiemethodiek vogelslachtoffers	ONDERWERP	Ontheffing ruimtelijke ingrepen Windpark Goyerbrug

Besluit van Gedeputeerde Staten van Utrecht op de aanvraag van 15 juni 2018 van Bureau Waardenburg (hierna: ecologisch adviesbureau) namens Windpark Goyerbrug B.V., om ontheffing in het kader van artikel 3.3, eerste lid, en 3.8, eerste lid, van de Wet natuurbescherming (hierna: wet).

I. Besluit

Gelet op het bepaalde in de wet, het Beleidskader Wet natuurbescherming en Verordening Natuur en Landschap hebben wij besloten u:

ontheffing te verlenen van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 3.1, eerste lid, van de wet, voor zover dit betreft het opzettelijk doden van de aalscholver, beflijster, blauwe reiger, boerenzwaluw, bonte vliegenvanger, boompieper, bosrietzanger, braamsluiper, buizerd, dodaars, fitis, fuut, gaai, gekraagde roodstaart, gele kwikstaart, gierzwaluw, goudhaan, goudplevier, grasmus, graspieper, grauwe gans, grauwe vliegenvanger, groenling, heggenmus, holenduif, houtduif, houtsnip, huiszwaluw, kauw, keep, kievit, kleine karekiet, kleine mantelmeeuw, kneu, knobbelzwaan, kokmeeuw, kolgans, koolmees, koperwiek, krakeend, kramsvogel, kwartel, meerkoet, merel, oeverloper, oeverzwaluw, paapje, pimpelmees, putter, rietgors, rietzanger, ringmus, roek, roodborst, roodborsttapuit, sijs, sperwer, spotvogel, spreeuw, sprinkhaanzanger, stormmeeuw, tapuit, tijtjaf, torenvalk, tuinfluiter, tureluur, veldleeuwerik, vink, waterhoen, waterral, watersnip, wilde eend, wintertaling, witgat, witte kwikstaart, wulp, zanglijster, zilvermeeuw, zwarte mees, zwarte roodstaart en de zwartkop, voor de periode tussen 1 juni 2020 en 31 december 2048; en

ontheffing te verlenen van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 3.5, eerste lid, van de wet, voor zover dit betreft het opzettelijk doden van de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en de laatvlieger, voor de periode tussen 1 juni 2020 en 31 december 2048¹.

Omschrijving van de aanvraag

Uw aanvraag heeft betrekking op de aanleg en ingebruikname van vier windturbines en de bijbehorende infrastructuur behorende bij het windpark 'Goyerbrug' (hierna: windpark). De locatie van het geplande windpark ligt in de gemeente Houten. De geplande opstelling bestaat uit vier turbines parallel aan het Amsterdam-Rijnkanaal (zuidkant), halverwege tussen Houten en Wijk bij Duurstede (zie bijlage 2). De lengte van de opstelling van de vier windturbines is in totaal circa 1.560 meter. De rotordiameter van de windturbines zal maximaal 150 meter bedragen. De ashoogte hangt af van het te realiseren windturbintype en zal minimaal 145 meter en maximaal 168 meter bedragen.

¹ Gezien de duur van de ontheffing en de opgelegde monitoring wijzen wij u volledigheidshalve op artikel 5.4 van de Wet natuurbescherming waaruit, korthedshalve, volgt dat op basis van gewijzigde omstandigheden een ontheffing kan worden gewijzigd of ingetrokken.

Voor de funderingen van de windturbines is plaatselijk het vergraven van grond nodig. De funderingen zullen worden gerealiseerd op funderingspalen. Om de windturbines te plaatsen wordt per windturbine een kraanopstelplaats gerealiseerd. De fundamenteen en kraanopstelplaatsen blijven permanent (voor de duur van de gebruiksfase van het windpark) aanwezig. Iedere windturbine krijgt een eigen kraanopstelplaats; deze ligt aansluitend op het fundament van de windturbine. Tussen de kraanopstelplaatsen en lokale verkeerswegen worden toegangswegen aangelegd. De permanente fundamenteen, kraanopstelplaatsen en toegangswegen beslaan een oppervlakte van 13.414 m². Behalve de permanente toegangswegen worden ten behoeve van de aanlegfase nog tijdelijke bouwwegen en opstelplaatsen aangelegd. Deze tijdelijke bouwwegen en opstelplaatsen verdwijnen na afloop van de bouw van de windturbines. Deze tijdelijke bouwwegen en opstelplaatsen beslaan een oppervlakte van 17.873 m².

Ten behoeve van de aanleg van het windpark zijn aanpassingen aan de watergangen voorzien (zowel tijdelijk als permanent). Op locaties van de permanente fundamenteen en kraanopstelplaatsen worden watergangen omgelegd; waar permanente toegangswegen watergangen kruisen worden duikers aangelegd. Bij tijdelijke opstelplaatsen en tijdelijke bouwwegen worden watergangen en duikers aangelegd. Deze watergangen en duikers verdwijnen na afloop van de bouw van de windturbines.

U vraagt ontheffing van de verbodsartikelen genoemd in de artikelen 3.1 en 3.5 van de wet voor wat betreft de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*), laatvlieger (*Eptesicus serotinus*), aalscholver (*Phalacrocorax carbo*), beflijster (*Turdus torquatus*), blauwe reiger (*Ardea cinerea*), boerenzwaluw (*Hirundo rustica*), bonte vliegenvanger (*Ficedula hypoleuca*), boompieper (*Anthus trivialis*), bosrietzanger (*Acrocephalus palustris*), braamsluiper (*Sylvia curruca*), buizerd (*Buteo buteo*), dodaars (*Tachybaptus ruficollis*), fitis (*Phylloscopus trochilus*), fuut (*Podiceps cristatus*), gaai (*Garrulus glandarius*), gekraagde roodstaart (*Phoenicurus phoenicurus*), gele kwikstaart (*Motacilla flava*), gierzwaluw (*Apus apus*), goudhaan (*Regulus regulus*), goudplevier (*Pluvialis apricaria*), grasmus (*Sylvia communis*), graspieper (*Anthus pratensis*), grauwe gans (*Anser anser*), grauwe vliegenvanger (*Muscicapa striata*), groenling (*Carduelis chloris*), heggenmus (*Prunella modularis*), holenduif (*Columba oenas*), houtduif (*Columba palumbus*), houtsnip (*Scolopax rusticola*), huiszwaluw (*Delichon urbica*), kauw (*Coloeus monedula*), keep (*Fringilla montifringilla*), Kievit (*Vanellus vanellus*), kleine karekiet (*Acrocephalus scirpaceus*), kleine mantelmeeuw (*Larus fuscus*), kneu (*Carduelis cannabina*), knobbelzwaan (*Cygnus olor*), kokmeeuw (*Chroicocephalus ridibundus*), kolgans (*Anser albifrons*), koolmees (*Parus major*), koperwiek (*Turdus iliacus*), krakeend (*Mareca strepera*), kramsvogel (*Turdus pilaris*), kwartel (*Coturnix coturnix*), meerkooit (*Fulica atra*), merel (*Turdus merula*), oeverloper (*Tringa hypoleucos*), oeverzwaluw (*Riparia riparia*), paapje (*Saxicola rubetra*), pimpelmees (*Parus caeruleus*), putter (*Carduelis carduelis*), rietgors (*Emberiza schoeniclus*), rietzanger (*Acrocephalus schoenobaenus*), ringmus (*Passer montanus*), roek (*Corvus frugilegus*), roodborst (*Erithacus rubecula*), roodborsttapuit (*Saxicola torquata*), sijs (*Carduelis spinus*), sperwer (*Accipiter nisus*), spotvogel (*Hippolais icterina*), spreeuw (*Sturnus vulgaris*), sprinkhaanzanger (*Locustella naevia*), stormmeeuw (*Larus canus*), tapuit (*Oenanthe oenanthe*), tiftjaf (*Phylloscopus collybita*), torenvalk (*Falco tinnunculus*), tuinfluiter (*Sylvia borin*), tureluur (*Tringa totanus*), veldleeuwerik (*Alauda arvensis*), vink (*Fringilla coelebs*), waterhoen (*Gallinula chloropus*), waterral (*Rallus aquaticus*), watersnip (*Gallinago gallinago*), wilde eend (*Anas platyrhynchos*), wintertaling (*Anas crecca*), witgat (*Tringa ochropus*), witte kwikstaart (*Motacilla alba*), wulp (*Numenius arquata*), zanglijster (*Turdus philomelos*), zilvermeeuw (*Larus argentatus*), zwarte mees (*Parus ater*), zwarte roodstaart (*Phoenicurus ochruros*), zwartkop (*Sylvia atricapilla*), voor de periode tussen 1 juni 2020 en 31 december 2048.

II. Procedure

De aanvraag is afgehandeld overeenkomstig het bepaalde in afdeling 4.1.2 van de Algemene wet bestuursrecht. Op 9 oktober en 16 november 2018 heeft u deze aanvraag aangevuld. Op 5 juni en 3 oktober 2018 hebben (voor)overleggen met u plaatsgevonden. Tijdens het laatste overleg was het ecologisch adviesbureau aanwezig. Toen zijn onze aanvullende vragen en uw conceptantwoorden besproken en zijn aanvullende vragen gesteld.

III. Toetsingskader

De aalscholver, beflijster, blauwe reiger, boerenzwaluw, bonte vliegenvanger, boompieper, bosrietzanger, braamsluiper, buizerd, dodaars, fitis, fuut, gaai, gekraagde roodstaart, gele kwikstaart, gierzwaluw, goudhaan, goudplevier, grasmus, graspieper, grauwe gans, grauwe vliegenvanger, groenling, heggenmus, holenduif, houtduif, houtsnip, huiszwaluw, kauw, keep, Kievit, kleine karekiet, kleine mantelmeeuw, kneu, knobbelzwaan, kokmeeuw, kolgans, koolmees, koperwiek, krakeend, kramsvogel, kwartel, meerkooit, merel, oeverloper, oeverzwaluw, paapje, pimpelmees, putter, rietgors, rietzanger, ringmus, roek, roodborst, roodborsttapuit, sijs, sperwer, spotvogel, spreeuw, sprinkhaanzanger, stormmeeuw, tapuit, tiftjaf, torenvalk, tuinfluiter, tureluur, veldleeuwerik, vink, waterhoen, waterral, watersnip, wilde eend, wintertaling, witgat, witte kwikstaart, wulp, zanglijster, zilvermeeuw, zwarte mees, zwarte roodstaart, zwartkop zijn beschermd ingevolge artikel 3.1 van de wet. De gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en de laatvlieger zijn beschermd ingevolge artikel 3.5 van de wet.

IV. Toetsing Ruimtelijke Ingreep

Motivering vogels

Aanlegfase – opzettelijk storen met wezenlijke invloed & aantasting van nest-/rustplaatsen of eieren

Tijdens de aanleg van het windpark zijn verschillende effecten op vogels mogelijk. Vogelaanvaringen zijn dan nog niet aan de orde, maar verstoring (als gevolg van o.a. geluid, beweging, trillingen) kan wel optreden. Er worden (tijdelijke en permanente) toegangswegen en opstelplaatsen aangelegd, er wordt geregeld heen en weer gereden met vrachtwagens en personenauto's, gewerkt met draglines en grote kranen, funderingen voor de windturbines worden geheid (of geboord), en in het veld wordt heen en weer gelopen door landmeters en bouwers. Zo kunnen bouwwerkzaamheden leiden tot de verstoring van vogels en de vernietiging of verstoring van hun nesten en/of eieren. Op beperkte schaal kunnen deze werkzaamheden ook (tijdelijk) habitatverlies opleveren voor vogels. Op grond van artikel 3.1. van de wet is het verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen (lid 2) of vogels opzettelijk te storen indien dit van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort (lid 4 en 5). Of er daadwerkelijk sprake is van een overtreding van de wet wordt per categorie vogels hieronder beoordeeld:

Broedvogels

Vogels met jaarrond beschermde nestplaats (onder alle omstandigheden jaarrond beschermd; categorie 1 t/m 4)

Ten behoeve van het windpark wordt geen bebouwing gesloopt en er worden ook geen bomen gekapt. Er is daarom geen sprake van vernietiging van jaarrond beschermde nesten van vogels die in gebouwen of bomen broeden. De afstand van de dichtstbijzijnde turbine tot het bosje langs het Amsterdam-Rijnkanaal bedraagt circa 35 meter. In dit bosje zijn echter geen nesten van vogels met een jaarrond beschermde nestplaats aanwezig. Op korte afstand van de geplande turbines (<100 meter) zijn gedurende de veldbezoeken geen nesten van broedvogels met jaarrond beschermde nesten aangetroffen. Vogels, waarvan de nestplaats jaarrond beschermd is, en die hun nest in de omgeving van het plangebied hebben (>100 meter), kunnen mogelijk wel foerageren op of rond de aan te leggen windturbines. In (de ruime omgeving van) het plangebied komen soorten met jaarrond beschermde nesten wel voor, zoals de buizerd en de sperwer. Aantasting van hun foerageergebied is ontheffingsplichtig, indien het essentieel is voor de functionaliteit van hun nestplaats; dat wil zeggen als er niet voldoende alternatieve foerageerplekken in de omgeving beschikbaar zijn.

In de omgeving van het plangebied zijn voldoende alternatieve foerageer-/rustplekken (grasland, akkers, sloten) voor vogels met jaarrond beschermde nestplaatsen aanwezig, waar naar uitgeweken kan worden als ze tijdens de aanlegwerkzaamheden op een bepaalde plek verstoord worden. Het foerageergebied dat mogelijk (tijdelijk) verstoord raakt door de aanlegwerkzaamheden, is dan ook niet essentieel voor de functionaliteit van hun nestplaats. Er is thans geen sprake van aantasting van nest-/rustplaatsen of eieren van soorten met jaarrond-beschermde nestplaatsen. Ook is er geen sprake van opzettelijk storen met *wezenlijke* invloed op de staat van instandhouding van deze soorten: vogels zullen de omgeving van het plangebied niet verlaten.

Vogels met jaarrond beschermde nestplaats (bij onvoldoende alternatieven jaarrond beschermd; categorie 5)

In de omgeving van het plangebied kunnen de boerenzwaluw, huiszwaluw en de torenvalk broedend voorkomen in of bij boerderijen in de omgeving van het windpark. Omdat er ten behoeve van dit project geen boerderijen of bomen worden gesloopt, kan uitgesloten worden dat nestplaatsen of eieren van deze soorten worden aangetast. Ook gaat geen essentieel foerageergebied verloren. Er is thans geen sprake van aantasting van nest-/rustplaatsen of eieren van deze vogelsoorten. Ook is er geen sprake van opzettelijk storen met *wezenlijke* invloed op de staat van instandhouding van deze soorten: vogels zullen de omgeving van het plangebied niet verlaten.

Overige broedvogels

Tenslotte kunnen broedvogels in het plangebied voorkomen wiens nesten alleen tijdens het broedseizoen beschermd zijn. Dat kunnen weidevogels zijn, zoals kievit en de gele kwikstaart, of algemene soorten zoals de roodborst, tijaftaf en de houtduif die in nabij gelegen bosjes een broedplek kunnen hebben.

Werkzaamheden tijdens het broedseizoen kunnen leiden tot het verstoren of vernietigen van nesten van vogels. Beschadiging of vernietiging van (in gebruik zijnde/in de maak zijnde) nesten van vogels is verboden en dient voorkomen te worden. Dit kan door de werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. Wanneer toch in het broedseizoen gewerkt moet worden, is dit alleen mogelijk indien door een ecologisch ter zake kundige is vastgesteld dat met deze werkzaamheden geen in gebruik zijnde/of in de maak zijnde nesten van vogels worden vernietigd of deze vogels ernstig worden verstoord, zodat ze hun nestactiviteit staken. Er is geen sprake van aantasting van nest-/rustplaatsen of eieren van overige broedvogels, indien aan bovenstaande voorwaarde wordt voldaan. Ook is er geen sprake van opzettelijk storen met *wezenlijke* invloed op de staat van instandhouding van deze soorten: vogels zullen de omgeving van het plangebied niet verlaten. In de omgeving zijn er voldoende nest-/rustplekken waar de vogels naar uit kunnen wijken.

Niet-broedvogels

Voerageer- en rustplekken van niet-broedvogels

Het plangebied wordt gebruikt als voerageergebied door watervogels zoals ganzen, zwanen en eenden zoals o.a. de grauwe gans, brandgans, kokmeeuwen en knobbelzwanen. Maar ook de kievit, houtduif, wulp, tureluur en goudplevier kunnen in het plangebied voeragerend/rustend voorkomen. Er liggen geen rustplekken in de invloedzone van het windpark die structureel gebruikt worden, zoals meerjarige gebruikte slaapplekken of hoogwatervluchtplaatsen.

Conclusie

Er is daarom geen sprake van een directe vernietiging of aantasting van rustplaatsen van vogels. Ook is er geen sprake van storen met *wezenlijke* invloed op de staat van instandhouding van deze soorten: vogels zullen de omgeving van het plangebied niet verlaten. In de omgeving zijn er voldoende alternatieve voerageer-/rustplekken (grasland, akkers, sloten) waar de vogels naar uit kunnen wijken om te voerageren en/of te rusten.

Gebruiksfasen – opzettelijk storen met wezenlijke invloed & aantasting van nest-/rustplaatsen of eieren

Ten gevolge van het geluid, de beweging en/of de fysieke aanwezigheid van (draaiende) windturbines kunnen vogels in de gebruiksfase worden verstoord. Door de verstoring wordt het leefgebied in de directe omgeving van de windturbines minder geschikt. Hierdoor kunnen vogels een bepaald gebied rond de windturbines c.q. het windpark mijden. De verstoringssafstand verschilt per soort. Ook de mate waarin vogels het invloedgebied mijden, verschilt tussen soorten. Op grond van artikel 3.1. van de wet is het verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen (lid 2) of vogels opzettelijk te storen indien dit van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort (lid 4 en 5). Of er daadwerkelijk sprake is van een overtreding van de wet wordt per categorie vogels hieronder beoordeeld:

Broedvogels

Vogels met jaarrond beschermde nestplaats (categorie 1 t/m 5)

Op korte afstand van de geplande turbines (<100 meter) zijn gedurende de veldbezoeken geen jaarrond beschermde nesten aangetroffen. In de verdere omgeving (> 100 meter) van de geplande windturbines kunnen nesten van vogels met een jaarrond beschermde nestplaats aanwezig zijn. Direct rondom de turbines wordt mogelijk minder gejaagd door deze vogels als gevolg van een eventuele verstoring door het ronddraaien van de rotorbladen. Het gebied kan echter nog wel gebruikt worden als jachtgebied. Bovendien gaat het om kwaliteitsverlies in een zeer klein gedeelte van het totaal beschikbare jachtgebied. Het ruimtebeslag en de verstoring van de windturbines en toegangswegen binnen het jachtgebied van deze soorten leidt daarom niet tot aantasting van nest-/rustplaatsen of eieren van soorten met jaarrond-beschermde nestplaatsen. Ook is er geen sprake van opzettelijk storing met *wezenlijke* invloed op de staat van instandhouding: vogels hoeven de omgeving van het plangebied niet te verlaten vanwege de windturbines.

Overige broedvogels

Voor het merendeel van de (algemene) soorten broedvogels (bijvoorbeeld houtduif, zwarte kraai, spreeuw, merel etc.) die in de directe omgeving van de geplande turbines voorkomen, zal na aanleg van de windturbines geen sprake zijn van een verandering in voorkomen. Voor slechts enkele soorten broedvogels (bijvoorbeeld kievit en scholekster) kan het zijn dat de dichtheden in de gebruiksfase van het windpark lager zijn dan vóór de aanleg het geval was door verlies van leefgebied (nest- en voerageergebied) door de verstoring door de ronddraaiende windmolens. De betrokken populaties van de voorkomende broedvogels zijn echter dermate groot (sovon.nl 2018) dat het niet de verwachting is dat het verlies van leefgebied van een enkel broedpaar invloed zal hebben op de staat van instandhouding van deze soorten. Op basis van jurisprudentie² geldt dat bij het verlies van potentieel broedgebied, terwijl voldoende potentieel broedgebied in de omgeving overblijft, er geen sprake is van beschadigen en vernielen van nesten. Er is tevens geen sprake van opzettelijk storen met *wezenlijke* invloed op de staat van instandhouding van de soorten: vogels hoeven de omgeving van het plangebied niet te verlaten vanwege de windturbines.

Niet-broedvogels

Diverse soorten watervogels (ganzen, eenden, steltlopers) kunnen met beperkte aantallen in het plangebied voerageren. Uitgaande van een verstoringssafstand van 400 meter voor ganzen en steltlopers en 200 meter voor eenden wordt een beperkt deel van het voerageergebied minder geschikt. Binnen de voerageersafstand van deze soorten (maximaal 30 kilometer) is dit echter een verwaarloosbare oppervlakte. Effecten op de aantallen vogels die binnen het plangebied voerageren zijn dan ook niet aanwezig.

² ABRvS, 25 februari 2009, 200803873/1, ECLI:NL:RVS:2009:BH3985 en ABRvS, 15 december 2010, 201004004/1/H3, ECLI:NL:RVS:2010:BO7360

Conclusie

De verstoring die uitgaat van de ronddraaiende windturbines is niet van wezenlijke invloed op de gunstige staat van instandhouding van de aangevraagde vogelsoorten. Bovendien is er geen sprake van aantasting van nest-/rustplaatsen of eieren van deze aangevraagde vogelsoorten. Ontheffing is daarom niet aan de orde.

Gebruiksfase – barrièrewerking

In algemene zin is er sprake van een effectieve barrière als vogels door een windparkopstelling hun voedsel- of rustgebied niet of moeilijk kunnen bereiken. Hierdoor kan er sprake zijn van opzettelijk storen met wezenlijke invloed op de staat van instandhouding en/of aantasting van nest-/rustplaatsen of eieren. Op grond van artikel 3.1. van de wet is het verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen (lid 2) of vogels opzettelijk te storen indien dit van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort (lid 4 en 5). Of er daadwerkelijk sprake is van een overtreding van de wet wordt hieronder beoordeeld:

Vliegbewegingen van en naar slaapplaatsen

Verschillende soorten vogels foerageren en slapen in aparte gebieden, waardoor tussen deze gebieden heen en weer gevlogen wordt tijdens de dag. Bekende voorbeelden zijn ganzen en zwanen die overdag foerageren in graslanden en 's nachts op het water slapen. Ook meeuwen vertonen in de avond slaaptrek waarna ze in de ochtend uitwaaien om in de wijde omgeving te gaan foerageren. Vogelsoorten waarvan verwacht wordt dat ze deze vliegbewegingen maken in de invloedssfeer van het aan te leggen windpark zijn bijvoorbeeld de kolgans, grauwe gans, kokmeeuw, stormmeeuw, zilvermeeuw, grote mantelmeeuw, kleine mantelmeeuw, stormmeeuw, zilvermeeuw en de wulp.

Seizoenstrek

De ligging van het plangebied is dusdanig dat geen stuwing van dagtrekkende vogels is te verwachten. Hoewel op lokale schaal stuwingseffecten langs landschapselementen en rivieren (zoals de Lek en mogelijk het Amsterdam-Rijnkanaal) kunnen plaatsvinden (micro-stuwing), is het aannemelijk dat de trek hoofdzakelijk in een breed front plaatsvindt. Hierbij kan gedacht worden aan water gebonden vogelsoorten zoals eenden en meeuwen. Verder kunnen soorten uit open landschappen zoals houtduif en vinken algemeen zijn.

Conclusie

Het plangebied ligt niet binnen een (bekende) belangrijke vliegroute van vogels tussen foerageer- en broedgebieden of slaapplaatsen. Bovendien is de lijnopstelling met vier turbines relatief kort van aard; vogels kunnen eenvoudig om of over de turbines heen vliegen. Effecten als gevolg van barrièrewerking zijn niet aanwezig.

Gebruiksfase - sterfte van vogels

Vogels kunnen tijdens de seizoenstrek of doordat ze lokaal voorkomen in de invloedssfeer van de windmolens tijdens hun vlucht naar of van foerageer- en broedgebieden of slaapplaatsen slachtoffer worden van de ronddraaiende windmolens. Volgens artikel 3.1, eerste lid, van de wet, is het verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen. Met het woord 'opzettelijk' wordt bedoeld, dat wanneer vogelslachtoffers voorzienbaar zijn (doordat ze in en rondom het invloedgebied van de windmolens voorkomen of tijdens hun seizoenstrek er langs kunnen komen), deze ontheven moeten worden.

Onder voorzienbare slachtoffers van het windpark worden ook incidentele slachtoffers gerekend, omdat deze eveneens voorzienbaar zijn. Dit volgt ook uit jurisprudentie³. Hoewel dit vooralsnog jurisprudentie onder de Flora- en faunawet is en thans onder de wet in tegenstelling tot onder de Flora- en faunawet sprake is van 'opzettelijk doden', geldt op basis van arresten van het Hof van Justitie van de EU⁴ dat hier ook voorwaardelijk opzet onder valt. In lijn met deze jurisprudentie geldt dus dat met (voorzienbare) incidentele slachtoffers sprake is van overtreding van de verbodsbepaling, daarom is ontheffing nodig van de verbodsbepaling voor voorzienbare incidentele slachtoffers.

Het feit dat er slachtoffers vallen brengt met zich mee dat een (lokale) populatie kleiner wordt, doordat er minder exemplaren zijn. Dit hoeft niet te betekenen dat de staat van instandhouding in gevaar komt. In de uitvoeringspraktijk wordt het ORNIS criterium gebruikt als indicator om te bepalen of er een kans bestaat dat de staat van instandhouding in gevaar komt. Het ORNIS-criterium houdt in dat indien het effect van een initiatief leidt tot minder dan 1% van de jaarlijkse natuurlijke sterfte van de soort er geen aantoonbaar effect is op de populatie-omvang van de soort en er daardoor dus ook geen aantasting is van de gunstige staat van instandhouding van de soort.

³ o.a. ABRvS, 16 april 2014, 201301107/1/A3, ECLI:NL:RVS:2014:1284 en ABRvS, 4 mei 2016, 201508490/1/R6, ECLI:NL:RVS:2016:1227

⁴ o.a. HvJ, 30 januari 2002, C-103/00, ECLI:EU:C:2002:60 en HvJ, 18 mei 2006, C-221/04, ECLI:EU:C:2006:329

De zogenaamde 1% mortaliteitsnorm (hierna: 1% norm) wordt in een dergelijk geval niet overschreden. Zodra de 1% norm wel wordt gepasseerd, is een nadere beoordeling van de effecten van het project op de staat van instandhouding noodzakelijk. Het ORNIS-criterium is zowel door het Hof van Justitie als de Afdeling bestuursrechtspraak geaccepteerd, mede bij gebrek aan een beter criterium, als indicatie voor de eventuele gevolgen voor de staat van instandhouding.

Aantal voorzienbare aanvaringsslachtoffers en de verdeling over de aangevraagde soorten

In de aan de aanvraag ten grondslag liggende stukken wordt gesteld dat gemiddeld in een windpark ongeveer 20 vogelslachtoffers per turbine per jaar vallen in Nederland en België. Afhankelijk van onder andere het voorkomen van vogels en de intensiteit van vliegbewegingen in de omgeving van het windpark, de configuratie van het windpark en de afmetingen van de windturbines, varieert dit aantal van minimaal één enkel tot maximaal enkele tientallen slachtoffers per turbine per jaar. Het rotoroppervlak van de windturbines die voorzien zijn voor Windpark Goyerbrug is ruim anderhalf tot ruim twee maal groter dan de grootste turbines waarvan in Nederland en België tot nu toe resultaten van slachtofferonderzoek beschikbaar zijn. Grotere rotoren beslaan een groter oppervlak, waardoor de kans dat vogels in het risicovlak van de rotor van een turbine vliegen ook groter is. Tegelijkertijd is bij een grotere rotordiameter ook sprake van een lager toerental, wat de kans op een aanvaring verkleint. Het is niet met zekerheid te zeggen of het samenspel van deze twee factoren leidt tot een groter of kleiner aantal vogelslachtoffers per turbine voor het Windpark Goyerbrug. Het ecologisch adviesbureau gaat ervan uit dat deze twee elkaar in evenwicht houden en 20 slachtoffers als gemiddelde voor een nieuwe en grote turbine een goede inschatting is.

Op basis van deskundigenoordeel wordt voor het plangebied en omgeving van het windpark een lager aantal slachtoffers per windturbine per jaar aangehouden. Ten opzichte van de referenties, die vooral in vogelrijke kustgebieden zijn gelegen, vliegen binnen het plangebied lagere aantallen vogels (met name tijdens de seizoenstrek, maar ook lokale vliegbewegingen). Daarom rekent het ecologisch adviesbureau met een gemiddelde van 10 slachtoffers per windturbine per jaar. Voor de gebruiksfase van het windpark worden jaarlijks daarom maximaal 40 (ordegrootte) vogelslachtoffers voorzien voor alle vogelsoorten samen. Dit voorziet nog niet in een verdeling van het aantal slachtoffers over verschillende soorten.

Op basis van de aanwezigheid van vogelsoorten in het plangebied, het gebiedsgebruik door deze soorten en beschikbare kennis over aanvaringskansen van verschillende soortgroepen, kan een inschatting worden gemaakt van de soorten die naar verwachting relatief vaak of juist minder vaak slachtoffer zullen worden in windpark (dit is bepaald via een gestandaardiseerd selectieproces dat beschreven staat in bijlage 6 van het bij de aanvraag gevoegde rapport "Natuurtoets Windpark Goyerbrug, Houten" van 14 juni 2018. (Zie bijlage 3 bij dit besluit).

Voor de volgende 81 vogelsoorten wordt binnen de gebruiksfase van het windpark Goyerbrug (25 jaar) (incidentele) sterfte voorzien:

Aalscholver, beflijster, blauwe reiger, boerenzwaluw, bonte vliegenvanger, boompieper, bosrietzanger, braamsluiper, buizerd, dodaars, fitis, fuut, gaai, gekraagde roodstaart, gele kwikstaart, gierzwaluw, goudhaan, goudplevier, grasmus, graspieper, grauwe gans, grauwe vliegenvanger, groenling, heggenmus, holenduif, houtduif, houtsnip, huiszwaluw, kauw, keep, kievit, kleine karekiet, kleine mantelmeeuw, kneu, knobbelzwaan, kokmeeuw, kolgans, koolmees, koperwiek, krakeend, kramsvogel, kwartel, meerkoet, merel, oeverloper, oeverzwaluw, paapje, pimpelmees, putter, rietgors, rietzanger, ringmus, roek, roodborst, roodborsttapuit, sijs, sperwer, spotvogel, spreeuw, sprinkhaanzanger, stormmeeuw, tapuit, tijtjaf, torenvalk, tuinfluiter, tureluur, veldleeuwerik, vink, waterhoen, waterral, watersnip, wilde eend, wintertaling, witgat, witte kwikstaart, wulp, zanglijster, zilvermeeuw, zwarte mees, zwarte roodstaart en de zwartkop.

Sterfte tijdens seizoenstrek

Voor 25 vogelsoorten wordt jaarlijkse sterfte voorzien tijdens de seizoenstrek (zie tabel 1). De indeling of individuen van een vogelsoort als trekvogels of lokale vogels beschouwd worden is uiteindelijk gebaseerd op de 'herkomst' van de slachtoffers. Als het gros van de slachtoffers onder vogels op seizoenstrek voorzien wordt, is de soort in deze groep ingedeeld. Vogels op seizoenstrek hebben geen duidelijke binding met het plangebied. Het gaat om soorten die twee keer per jaar tijdens de seizoenstrek het plangebied passeren en die tijdens deze trekperioden het grootste risico lopen om in aanvaring te komen met de windturbines van het geplande windpark. Vanwege de relatief grote aantallen die per soort passeren, is vooraf niet uit te sluiten dat jaarlijks één of meerdere exemplaren per soort slachtoffer worden van een aanvaring met een windturbine in het windpark.

Tabel 1: Overzicht van 25 vogelsoorten waarvan tijdens de seizoenstrek jaarlijks één of meer slachtoffers worden voorzien. Deze tabel geeft de populatiegroottes en 1%-mortaliteitsnormen weer, waaraan de voorspelde sterfte (laatste kolom) van deze vogels in Windpark Goyerbrug in het kader van de Wet natuurbescherming is getoetst (gebaseerd op de Natuurtoets Wingpark Goyerbrug ⁵).

soort	populatiegrootte	1%-mortaliteitsnorm	ordegrootte voorzien aantal slachtoffers
waterhoen	3.900.000	14.703	1-2
houtsnip	17.500.000	68.250	1-2
holenduif	500.000	2.250	1-2
houtduif	1.000.000	3.930	1-2
gierzwaluw	1.000.000	1.920	1-2
veldleeuwerik	1.000.000	4.870	1-2
boerenzwaluw	1.000.000	6.260	1-2
huiszwaluw	1.000.000	5.900	1-2
tijftjaf	1.000.000	6.900	1-2
fitis	1.000.000	6.800	1-2
zwartkop	1.000.000	5.600	1-2
kleine karekiet	1.000.000	4.400	1-2
spreeuw	1.000.000	3.130	1-2
merel	1.000.000	3.500	1-2
koperwiek	1.000.000	5.700	2-5
kramsvogel	1.000.000	5.900	1-2
zanglijster	1.000.000	4.370	1-2
roodborst	1.000.000	5.810	1-2
heggenmus	1.000.000	5.300	1-2
gele kwikstaart	1.000.000	4.700	1-2
witte kwikstaart	1.000.000	4.700	1-2
graspieper	1.000.000	4.570	1-2
vink	1.000.000	4.110	1-2
kneu	1.000.000	6.300	1-2
rietgors	1.000.000	4.600	1-2

De sterfte van deze soorten is getoetst aan de relevante *flyway*-populaties. Deze populaties zijn zeer groot. Op grond van deze populatiegrootte wordt de natuurlijke sterfte berekend. De additionele sterfte (veroorzaakt door de windmolens) is lager dan 1% van de jaarlijkse natuurlijke; de 1% norm wordt thans niet overschreden. Effecten op de gunstige staat van instandhouding kunnen, op basis van de door het ecologisch adviesbureau aangeleverde gegevens, worden uitgesloten voor de vogelsoorten waarvan tijdens seizoenstrek aanvaringsslachtoffers gaan vallen.

Vogelsoorten die tijdens seizoenstrek incidenteel slachtoffer kunnen worden

Op incidentele basis kunnen ook andere vogelsoorten in de gebruiksfase van het windpark slachtoffer worden tijdens de seizoenstrek. Deze vogelsoorten passeren het plangebied en directe omgeving in kleinere aantallen dan de hierboven genoemde soorten of vertonen geen risicovol vlieggedrag. Tabel 2 laat een selectie van 51 vogelsoorten zien die tijdens de seizoenstrek eens in de circa 3-5 jaar slachtoffer kunnen worden van het windpark. Het betreft algemene soorten, en het gaat niet om structurele, jaarlijkse sterfte maar het betreft incidentele sterfte (<1 slachtoffer per jaar per soort in het gehele windpark) die voor een dergelijke periode voorzienbaar is. Het gaat hierbij om zeer algemene vogelsoorten waarvan de landelijke populaties (zo deze al bekend zijn, meestal wordt gesproken van een *flyway*-populatie) vele honderdduizenden exemplaren of meer omvat. Effecten op de staat van instandhouding zijn, omdat er alleen sprake is van incidentele slachtoffers, uitgesloten.

Van zeldzamere soorten op seizoenstrek (zoals bijvoorbeeld roerdomp, blauwe kiekendief of ransuil) is niet uit te sluiten dat tijdens de duur van de exploitatiefase (25 jaar) ooit een slachtoffer valt, maar dit betreft dan calamiteiten die niet voorzienbaar zijn en die overigens met zekerheid ook geen effect hebben op de staat van instandhouding van de betrokken soorten. Wij achten dit vergelijkbaar met het oordeel dat de Afdeling in de uitspraak van 8 februari 2012 ten aanzien van de zeearend heeft gegeven⁶, dus wordt ten aanzien van deze soorten geen verbodsbepaling overtreden en een ontheffing dus niet noodzakelijk geacht.

⁵ Radstake Y. et al., 2018. Natuurtoets Windpark Goyerbrug, Houten. Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming en Natuurwerk Nederland.

⁶ ABRvS, 8 februari 2012, 201100875/1/R2, ECLI:NL:RVS:2012:BV3215, r.o. 2.32.2

Tabel 2: Overzicht van 51 vogelsoorten die tijdens de seizoenstrek incidenteel slachtoffer (<1 slachtoffer per jaar) kunnen worden in de gebruiksfase van Windpark Goyerbrug (criterium 2c in bijlage 3). Deze tabel geeft de populatiegroottes en 1%-mortaliteitsnormen weer, waaraan de voorspelde sterfte (laatste kolom) van deze vogels in windpark Goyerbrug in het kader van de Wet natuurbescherming is getoetst (gebaseerd op de Natuurtoets Windpark Goyerbrug³).

soort	populatiegrootte	1%-mortaliteitsnorm	ordegrootte voorzien aantal slachtoffers
meerkoet	1.750.000	5.233	<1
goudplevier	500.000	1.350	<1
watersnip	2.500.000	13.000	<1
tureluur	250.000	650	<1
kleine mantelmeeuw	550.000	479	<1
zilvermeeuw	2.200.000	2.640	<1
goudhaan	1.000.000	8.510	<1
pimpelmees	1.000.000	4.700	<1
koolmees	1.000.000	4.600	<1
oeverzwaluw	1.000.000	7.000	<1
ringmus	1.000.000	5.700	<1
keep	1.000.000	4.110	<1
groenling	1.000.000	5.600	<1
putter	1.000.000	6.300	<1
sijs	1.000.000	5.400	<1
dodaars	405.000	810	<1
fuut	355.000	710	<1
aalscholver	120.000	144	<1
blauwe reiger	274.500	736	<1
knobbelzwaan	250.000	375	<1
kolgans	1.200.000	3.312	<1
krakeend	60.000	168	<1
wintertaling	500.000	2.350	<1
sperwer	500.000	1.550	<1
buizerd	1.000.000	1.000	<1
torenvalk	100.000	310	<1
kwartel	1.000.000	7.100	<1
waterral	550.000	2.090	<1
wulp	850.000	2.244	<1
witgat	1.700.000	4.420	<1
oeverloper	1.750.000	2.730	<1
boompieper	1.000.000	5.800	<1
zwarte roodstaart	1.000.000	6.200	<1
gekraagde roodstaart	1.000.000	6.200	<1
paapje	1.000.000	5.300	<1
roodborsttapuit	1.000.000	5.300	<1
tapuit	1.000.000	5.400	<1
beflijster	100.000	580	<1
sprinkhaanzanger	1.000.000	4.400	<1
rietzanger	1.000.000	7.760	<1
bosrietzanger	1.000.000	4.400	<1
spotvogel	1.000.000	5.000	<1
braamsluiper	1.000.000	6.710	<1
grasmus	1.000.000	6.090	<1
tuinfluiter	1.000.000	5.000	<1
grauwe vliegenvanger	1.000.000	5.070	<1
bonte vliegenvanger	1.000.000	5.300	<1
zwarte mees	1.000.000	5.700	<1
gaai	1.000.000	4.100	<1
kauw	1.000.000	3.060	<1
roek	1.000.000	2.100	<1

Sterfte onder lokale vogels

Voor 5 'lokale' soorten worden jaarlijks één of meer slachtoffers voorzien in windpark Goyerbrug (tabel 3). Deze soorten hebben (in een bepaalde periode van het jaar) een duidelijke binding met (de omgeving van) het plangebied.

Tabel 3: Overzicht van 5 'lokale' vogelsoorten waarvan slachtoffers kunnen vallen. Deze tabel geeft de populatiegroottes en 1% mortaliteitsnormen weer, waaraan de voorspelde sterfte (laatste kolom) van lokale vogels in Windpark Goyerbrug in het kader van de Wet natuurbescherming is getoetst (gebaseerd op de Natuurtoets Wingpark Goyerbrug³).

soort	populatiegrootte	1%- mortaliteitsnorm	ordegrootte voorzien aantal slachtoffers
grauwe gans	550.000	935	1-2
wilde eend	560.000	2.089	1-2
kievit	500.000	1.450	1-2
kokmeeuw	520.000	520	1-2
stormmeeuw	345.000	483	1-2

De voorziene sterfte van lokaal verblijvende vogels is getoetst aan de Nederlandse populatie van de soort. Omdat van deze soorten de meeste slachtoffers in het windpark voorzien worden onder vogels die buiten het broedseizoen in het plangebied verblijven, is de voorspelde sterfte getoetst aan de Nederlandse niet-broedvogelpopulatie. Voor iedere soort ligt de geschatte of berekende sterfte in het windpark ruim beneden de 1%-mortaliteitsnorm. Dit betekent dat voor alle aangevraagde soorten geldt dat de additionele sterfte veroorzaakt door het windpark gezien kan worden als een kleine hoeveelheid die niet zal leiden tot een negatief effect op de gunstige staat van instandhouding van de betreffende populatie.

In stap 2 van de selectie van vogelsoorten (zie bijlage 3) zijn selectiecriteria geformuleerd op basis van voorkomen, dichtheid/aantal en aanvaringsrisico. Dit kan in de praktijk betekenen dat vogelsoorten wel in het gebied voorkomen maar niet in de ontheffingsaanvraag zijn opgenomen. In de aan de aanvraag ten grondslag liggende natuurtoets is een combinatie van afmetingen gebruikt als uitgangspunt voor het *maximum effect scenario* van effecten op natuur. Met betrekking tot aanvaringsslachtoffers van lokaal aanwezige vogels betreft het *maximum effect scenario* bij de grote turbines de laagst mogelijk as, in combinatie met de grootst mogelijke rotor. Uit de aan de aanvraag ten grondslag liggende stukken komt naar voren dat de grote zilverreiger doorgaans overdag en op lage hoogte (beneden rotorbereik) vliegt en is in Nederland en Noordwest Europa nog niet gevonden als aanvaringsslachtoffer van windturbines. Steltlopers als grutto en wulp vliegen eveneens doorgaans beneden rotorbereik en bovendien in lage aantallen door het plangebied door de beperkte aantallen op deze slaappleatsen en de korte periode in het jaar waarin deze slaappleatsen gebruikt worden. Van deze soorten worden daarom geen slachtoffers verwacht.

Door de ingebruikname van het windpark Goyerbrug kunnen exemplaren van de aalscholver, beflijster, blauwe reiger, boerenzwaluw, bonte vliegenvanger, boompieper, bosrietzanger, braamsluiper, buizerd, dodaars, fitis, fuut, gaai, gekraagde roodstaart, gele kwikstaart, gierzwaluw, goudhaan, goudplevier, grasmus, graspieper, grauwe gans, grauwe vliegenvanger, groenling, heggenmus, holenduif, houtduif, houtsnip, huiszwaluw, kauw, keep, kievit, kleine karekiet, kleine mantelmeeuw, kneu, knobbelswaan, kokmeeuw, kolgans, koolmees, koperwiek, krakeend, kramsvogel, kwartel, meerkoet, merel, oeverloper, oeverzwaluw, paapje, pimpelmees, putter, rietgors, rietzanger, ringmus, roek, roodborst, roodborsttapuit, sijs, sperwer, spotvogel, spreeuw, sprinkhaanzanger, stormmeeuw, tapuit, tiftjaf, torenvalk, tuinfluiter, tureluur, veldleeuwerik, vink, waterhoen, waterral, watersnip, wilde eend, wintertaling, witgat, witte kwikstaart, wulp, zanglijster, zilvermeeuw, zwarte mees, zwarte roodstaart en de zwartkop worden gedood. Doordat de additionele sterfte van deze vogelsoorten ver onder de 1%-mortaliteitsnormen ligt, kan worden geconcludeerd dat de gunstige staat van instandhouding van deze soorten niet in het geding komt door het ingebruikneming van deze windmolens. Gezien de beperkte omvang van het windpark, de ligging van het windpark en de berekende sterfte is het niet noodzakelijk om voor deze vogelsoorten aanvullende mitigerende maatregelen te verlangen om vogelsterfte verder te beperken. Wel vinden wij het monitoren van het aantal vogelslachtoffers noodzakelijk (zie pagina 14 en voorschriften 16 t/m 21 van de ontheffing).

Conclusie

Bij de effectenbepaling dient echter ook rekening gehouden te worden met cumulatieve effecten. Omdat de effecten van het project zijn getoetst aan de landelijke- en *flyway* populaties dient er ook rekening gehouden te worden met andere projecten die reeds vergund zijn maar nog niet zijn uitgevoerd en die invloed kunnen hebben op de desbetreffende populaties (landelijk- of *flyway*).

U heeft niet (geheel) inzichtelijk gemaakt hoeveel slachtoffers er in cumulatie met andere projecten verwacht kunnen worden.

Omdat de 1% mortaliteitsnormen van de aangevraagde vogelsoorten echter erg hoog zijn, is het de redelijke verwachting dat door de cumulatie, de 1% mortaliteitsnorm niet zal worden overschreden. Mede in het licht van de voorschriften die aan deze ontheffing zijn verbonden. De gunstige staat van instandhouding van de aangevraagde vogelsoorten komt daarom niet in het geding door cumulatieve effecten, voor de aangevraagde vogelsoorten.

Motivering vleermuizen

Uit de stukken die aan de aanvraag ten grondslag liggen blijkt dat de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en de laatvlieger in de invloedzone van het windpark verwacht kunnen worden. Het uitgevoerde transectonderzoek resulteerde in 288 waarnemingen van foeragerende en/of passerende vleermuizen. Twee derde deel (191 waarnemingen) hiervan bestaat uit gewone dwergvleermuizen. Daarnaast zijn ruige dwergvleermuis (21), laatvlieger (33) rosse vleermuis (35) vrij veel waargenomen. Watervleermuis (4), meervleermuis (1) en een niet nader gedetermineerde soort van het genus *Myotis* (3) zijn slechts enkele keren waargenomen. Het onderzoeksgebied wordt gebruikt als vlieg- en foerageergebied. Er werd een vlieg- en foerageerroute vastgesteld van laatvlieger en gewone dwergvleermuis langs de bomenrij langs de Kanaaldijk - Zuid die parallel aan het Amsterdam-Rijnkanaal loopt. Tijdens iedere ronde werden hier relatief veel vleermuizen waargenomen. In open landschap werden weinig vleermuizen waargenomen. De Lekdijk vormde hierop een uitzondering.

Gemiddeld over alle rondes werden 1,8 vleermuizen per kilometer per uur waargenomen. Dit is een normale dichtheid voor transecten langs bomenlanen (doorgaans worden hier 1 tot 3 opnames per kilometer per uur vastgesteld). In open agrarisch gebied is de dichtheid meestal minder dan 1 per kilometer per uur. Driekwart van de opnames betreft niet-migrerende soorten. Ook tijdens de migratie periode (aug-sep) is het aantal waarnemingen van migrerende soorten zoals de ruige dwergvleermuis beperkt. Het ecologisch adviesbureau concludeert daarom dat er geen sprake is van een belangrijke migratieroute in het plangebied. Tijdens het onderzoek is geen informatie verzameld over de vlieghoogte van de vleermuizen alsmede de duur van het verblijf op die hoogte.

Aanlegfase & gebruiksfase - opzettelijk verstoren & aantasting van voortplantings-/rustplaatsen

De geplande windturbines en bijbehorende infrastructuur komen in intensief gebruikt agrarisch gebied te liggen. Voor de bouw van de windturbines en bijbehorende infrastructuur worden geen bomen gekapt of gebouwen gesloopt. Er is daarom geen sprake van aantasting van voortplantings-/rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en de rosse vleermuis in de aanleg- en gebruiksfase.

Gebruiksfase - sterfte van vleermuizen

Aantal voorzienbare aanvaringsslachtoffers en de verdeling over soorten

Vleermuizen kunnen slachtoffer worden van draaiende windturbines door (bijna) aanvaringen met de rotorbladen. Dit kan gebeuren door fysieke aanvaring met de rotorbladen of door de drukverschillen die door de draaiende turbines worden geproduceerd en welke resulteren in innerlijke bloedingen (barotrauma). Niet alle vleermuissoorten lopen hierbij evenveel risico. Van de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en in mindere mate de laatvlieger is het voorkomen van aanvaringsslachtoffers in windparken bekend. Omdat deze soorten in het plangebied zijn waargenomen, is het veroorzaken van aanvaringsslachtoffers door de geplande turbines niet op voorhand uit te sluiten. Soorten die vrijwel nooit als aanvaringsslachtoffer worden gevonden zijn *Myotis* en *Plecotus* soorten zoals de watervleermuis, meervleermuis en de grootoorvleermuis. Voor deze soorten sluit het ecologisch adviesbureau het optreden van aanvaringsslachtoffers in het windpark uit.

De geplande windturbines liggen in een half open landschap (opgaande begroeiing binnen 200 meter aanwezig). De dichtheid aan vleermuizen (1,8 per kilometer per uur) is volgens het ecologisch adviesbureau normaal voor een half open landschap, maar duidelijk hoger dan in intensief agrarisch gebied. In windparken in half open (extensief) agrarisch landschap vallen doorgaans 2-5 slachtoffers per turbine per jaar⁷. Daarom verwacht het ecologisch adviesbureau voor het plangebied bestaande uit vier windturbines 8 tot 20 slachtoffers. Op grond van de aantallen die zijn waargenomen tijdens het transectonderzoek, en gecorrigeerd voor het feit dat sommige soorten vaker op hogere hoogte vliegen dan andere soorten (gebruik makende van een correctie coëfficiënten⁸), verwacht het ecologisch adviesbureau dat er 13 gewone dwergvleermuizen, 1 ruige dwergvleermuis, 2 laatvliegers en 2 rosse vleermuizen per jaar aanvaringsslachtoffer zullen zijn in het windpark.

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis is in Nederland veruit de meest algemene vleermuissoort. De landelijke staat van instandhouding wordt als gunstig beschouwd. De populatieomvang wordt geschat op minimaal 300.000 dieren.

⁷ Rydell, J. et al., 2010. Bat mortality at wind turbines in northwestern Europe. *Acta Chiropterologica* 12(2):261-274.

⁸ Roemer C., T. Disca, A. Coulon & Y. Bas 2017. Bat flight height monitored from wind masts predicts mortality risk at wind farms. *Biological conservation* 215: 116-122.

Op welke schaal de staat van instandhouding wordt getoetst (lokaal regionaal of landelijk) is ter beoordeling aan het bevoegd gezag (Kennisdokument gewone dwergvleermuis; Bij12, 2017). In de aan de aanvraag ten grondslag liggende stukken wordt de staat van instandhouding getoetst op lokaal niveau. Wij zijn het hiermee eens. Om inzicht te krijgen in het effect van de windmolens op de gunstige staat van instandhouding van de lokale populatie van de gewone dwergvleermuis, is de grootte van de populatie ter plekke ingeschat. Hierbij is ervan uitgegaan dat alle gewone dwergvleermuizen in een straal van 30 kilometer rondom het windpark één populatie vormen (*catchment area*). Uitgaande van een schatting van de Nederlandse populatiegrootte van minimaal 300.000 exemplaren, komt dit neer op een gemiddelde dichtheid van circa 9 vleermuizen per vierkante kilometer (landoppervlak). Of er een kans bestaat dat door de windmolens de staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis in gevaar komt, wordt ook voor vleermuizen bepaald aan de hand van het ORNIS criterium (zie pagina 5 van het besluit). Hierbij geldt dat de staat van instandhouding niet wordt geacht in gevaar te komen als de additionele mortaliteit vanwege het project kleiner is dan 1% van de jaarlijkse natuurlijke sterfte van de soort (hierna: additionele sterfte).

Er is uitgegaan van een jaarlijkse natuurlijke sterfte van circa 20%, oftewel ongeveer een vijfde van de gehele populatie, voor deze soort. Tabel 4 laat het effect van de additionele sterfte zien van het windpark voor een *catchment area* van $r = 30$ kilometer. De additionele sterfte door de vier windturbines bedraagt minder dan de helft van de 1% grens (ORNIS-criterium). Een effect van het windpark op de gunstige staat van instandhouding van de lokale populatie van de gewone dwergvleermuis is dan ook uitgesloten. Ook effecten op regionale en landelijke populatie zijn daarmee uitgesloten.

Tabel 4: Inschatting van de additionele sterfte van het windpark Goyerbrug aan de totale sterfte van de gewone dwergvleermuis, voor een straal van $r = 30$ km van de *catchment area* en een gemiddelde dichtheid van 9 vleermuizen / km².

	$r = 30$ km
Oppervlak (km ²)	2.828
Aantal gewone dwergvleermuizen	25.452
Jaarlijkse sterfte (20%)	5.090
ORNIS criterium (1% grens)	51
Additionele sterfte door Windpark Goyerbrug	12

Ruige dwergvleermuis

In Nederland is de ruige dwergvleermuis de op één na talrijkste soort. De landelijke staat van instandhouding wordt als gunstig beschouwd. Het aantal ruige dwergvleermuizen dat zich jaarlijks in de nazomer in Nederland bevindt werd in 1997 geschat op 50.000 – 100.000 dieren. Het aantal aanwezige dieren varieert sterk in de loop van het jaar. In de eerste helft van de zomer is het aantal relatief laag. Slachtoffers in windparken zijn met name gevonden in het najaar, tijdens de balts- en trekperiode. Dan passeren grote aantallen ruige dwergvleermuizen, waarvan het grootste deel slechts korte tijd in Nederland verblijft.

Volgens het Kennisdokument Ruige dwergvleermuis (Bij12, 2017) dienen effecten van ruimtelijke ontwikkelingen op de ruige dwergvleermuis getoetst te worden aan de lokale populatie. Zoals hierboven is aangegeven, is het eigenlijk niet goed mogelijk om een lokale populatie (in de zin van een helder te onderscheiden groep dieren) geografisch goed af te bakenen. Gelet op de doortrekkpatronen en de schaal waarop de trek plaatsvindt, wordt uitgegaan van een gebied met een straal van 30 kilometer (*catchment area*) als basis voor de lokale populatie. Er is uitgegaan van de bovengrens van het geschatte aantal in Nederland aanwezige ruige dwergvleermuizen in de nazomer (100.000 exemplaren), omdat het verspreidingsgebied van de soort in Noordoost Europa is toegenomen sinds 1997 en hierdoor ook meer dieren in zuidwestelijke richting zullen trekken om in gebieden met een gematigd klimaat, zoals Nederland, te kunnen overwinteren. Dit komt neer op een dichtheid van 3 ruige dwergvleermuizen per km². Er is uitgegaan van een jaarlijkse natuurlijke sterfte van circa 33%, oftewel ongeveer een derde van de gehele populatie van deze soort. Net als bij de gewone dwergvleermuis is gebruik gemaakt van het ORNIS criterium voor het bepalen van een mogelijk effect op de staat van instandhouding.

Tabel 5: Inschatting van de additionele sterfte van het Windpark Goyerbrug aan de totale sterfte van de ruige dwergvleermuis, voor een straal van $r = 30$ km van de *catchment area* en een gemiddelde dichtheid van 3 vleermuizen/km².

	$r = 30$ km
Oppervlak (km ²)	2.828
Aantal ruige dwergvleermuizen	8.484
Jaarlijkse sterfte (33%)	2.800
ORNIS criterium (1% grens)	28
Additionele sterfte door Windpark Goyerbrug	3

De jaarlijkse sterfte in windpark Goyerbrug wordt geschat op maximaal 3 ruige dwergvleermuis per jaar. Tabel 5 laat zien dat effecten op een lokale populatie, zoals die zich bevindt binnen een afstand van 30 kilometer van het plangebied zijn uitgesloten. Ook effecten op regionale en landelijke populatie zijn daarmee uitgesloten.

Rosse vleermuis

In Duitsland is de rosse vleermuis het meest frequent aangetroffen vleermuisslachtoffer in windparken, omdat deze soort op hogere hoogte vliegt (de meeste vrouwtjes vliegt tussen de 0 -175 meter, ¼ tussen 70-130 meter, met gemiddeld van 64 meter en de meeste mannetjes tussen de 0-75 meter met een gemiddelde van 35 meter⁹. Van de tientallen vleermuisslachtoffers die tot op heden in Nederland zijn gevonden is er echter slechts een enkele een rosse vleermuis. De reden voor dit verschil is nog onduidelijk. De rosse vleermuis komt in grote delen van Nederland voor maar doorgaans in lage dichtheden. Op grond van een afname in de waargenomen verspreiding is de soort op de Nederlandse Rode Lijst (2006) geplaatst in de categorie 'kwetsbaar'. De omvang van de populatie wordt geschat op minimaal 4.000 en maximaal 6.000 voortplantende dieren. In Nederland worden jongen geboren en vindt paring en overwintering plaats. Uit recent onderzoek naar rosse vleermuisslachtoffers in Duitse windparken is gebleken dat de herkomst niet alleen lokaal is; bijna een derde van de dieren kwam uit het noordoostelijk deel van Europa (Rusland, Baltische Staten, Wit-Rusland¹⁰). Het lijkt aannemelijk dat een vergelijkbare situatie zich ook in Nederland voordoet.

Volgens het Kennisdocument Rosse vleermuis (B12, 2017) dienen effecten van ruimtelijke ontwikkelingen op de rosse vleermuis getoetst te worden aan de lokale populatie. Het Kennisdocument geeft niet weer hoe die lokale groep afgebakend dient te worden. Gelet op de afstanden waarbinnen uitwisseling plaatsvindt, neemt het ecologisch adviesbureau een gebied met een straal van 30 kilometer als grond voor de lokale populatie. Het aantal rosse vleermuizen dat van het gebied van 30 kilometer rond het plangebied gebruik maakt wordt gebaseerd op de oppervlakte loofbos (verblijfplaatsen van de rosse vleermuis bevinden zich in Nederland voornamelijk in oude loofbomen). In de direct omgeving van het plangebied ligt een groot deel van de Utrechtse Heuvelrug. Met name van de landgoederen aan de buitenrand van de heuvelrug zijn veel verblijfplaatsen van rosse vleermuizen bekend: Leeuwenburg, Sterkenburg, Zuyvestein, Amelisweerd, Oostbroek, Voordaan et cetera. Bij elkaar gaat het hierbij om tenminste 500 dieren. Er wordt uitgegaan van een jaarlijkse natuurlijke sterfte van 44%. Net als bij de andere soorten is gebruik gemaakt van het ORNIS criterium voor het bepalen van een mogelijk effect. Tabel 6 laat zien dat de verwachte additionele sterfte door het windpark, de 1% grens al overschreden wordt en effecten op de staat van instandhouding dus niet kunnen worden uitgesloten.

Tabel 6: Inschatting van de additionele sterfte van het windpark Goyerbrug aan de totale sterfte van de rosse vleermuis, voor een straal van $r = 30$ km van de catchment area en een populatiegrootte van 500 dieren.

	$r = 30$ km
Populatie rosse vleermuizen	500
Jaarlijkse sterfte (44%)	220
ORNIS criterium (1% grens)	2
Additionele sterfte door Windpark Goyerbrug	3

Omdat bij de rosse vleermuis het aantal slachtoffers de 1% norm overschrijdt, dient het aantal slachtoffers verlaagd te worden om negatieve effecten op de staat van instandhouding uit te kunnen sluiten. Hiertoe draagt het ecologisch adviesbureau de volgende oplossing aan: Twee turbines worden uitgerust met een stilstandvoorziening. De windmolens draaien dan niet onder de volgende omstandigheden:

- bij windsnelheden op gondelhoogte lager dan 5 m/s; en
- bij een temperatuur hoger is dan 10°C; en
- geen neerslag; en
- tussen zonsondergang en zonsopkomst; en
- in de periode van 1 juli en 1 oktober.

De meest westelijke en de meest oostelijke windturbine (windturbine 1 en 4) lijken hiervoor het meest geschikt, omdat de aanwezigheid van de brug (west) en opgaande begroeiing (oost) mogelijk voor een hogere vlieghoogte en daarmee een verhoogd risico op slachtoffers kunnen zorgen. De andere twee windmolens (windmolen 2 en 3) worden uitgerust met een stilstandvoorziening bij windsnelheden op gondelhoogte tussen de 0 en 3 m/s.

De door het adviesbureau voorgestelde stilstandvoorziening resulteert in een slachtofferberekening van de rosse vleermuis tussen de 1 en 2 exemplaren. Exact ligt het getal bij 1,7 exemplaren rosse vleermuizen per jaar voor

⁹ Roeleke, M. et al., 2016. Habitat use of bats in relation to wind turbines revealed by GPS tracking. Scientific reports 6: 28961.

¹⁰ Lehnert L.S. et al., 2014. Wind Farm Facilities in Germany Kill Noctule Bats from Near and Far. PLoS ONE 9(8): e103106. doi:10.1371/journal.pone.0103106

het windpark. Afgerond komt dit neer op 2 rosse vleermuizen per jaar. De 1% norm van 2 wordt dus nog steeds bereikt. Tenslotte dient bij de effectenbepaling ook rekening gehouden te worden met cumulatieve effecten (zie cumulatietoets hieronder).

Laatvlieger

De laatvlieger komt vrijwel overal in Nederland voor, zij het in lage dichtheden. De laatvlieger is geen migrerende soort; in Nederland vindt voortplanting en overwintering plaats. De omvang van de Nederlandse populatie wordt geschat op 25.000 – 40.000 exemplaren. De laatvlieger staat op de Nederlandse Rode Lijst (2006) in de categorie 'kwetsbaar', op basis van een lichte achteruitgang in de verspreiding van de soort. De laatvlieger komt op grotere hoogte relatief weinig voor en wordt daarom ondanks zijn grote verspreidingsgebied vrij weinig als slachtoffer gevonden in windparken. In Nederland is de soort slechts eenmaal aangetroffen als slachtoffer in een windpark volgens het ecologisch adviesbureau.

Van de laatvlieger is nog geen Kennisdocument opgesteld. Voor de effectberekening wordt uitgegaan van een Nederlandse populatiegrootte van minimaal 25.000 exemplaren, gelijkmatig over het Nederlandse landoppervlak verspreid. Dit komt overeen met een dichtheid van 0,7 laatvliegers per vierkante kilometer. Er wordt uitgegaan van een jaarlijkse natuurlijke sterfte van 13-19%. Net als bij de gewone dwergvleermuis is gebruik gemaakt van het ORNIS criterium voor het bepalen van een mogelijk effect op de staat van instandhouding.

Tabel 7: Inschatting van de additionele sterfte van het windpark Goyerbrug aan de totale sterfte van de laatvlieger, voor een straal van $r = 30$ km van de catchment area en een gemiddelde dichtheid van 0,7 vleermuizen / km².

	$r = 30$ km
Oppervlak (km ²)	2.828
Aantal laatvliegers	1.980
Jaarlijkse sterfte (13%)	257
ORNIS criterium (1% grens)	3
Additionele sterfte door Windpark Goyerbrug	2

Het ecologisch adviesbureau concludeert uit deze berekening dat effecten op een lokale populatie, zoals die zich bevindt binnen een afstand van 30 kilometer van het plangebied, niet waarschijnlijk zijn en sluit hiermee ook effecten op regionale en landelijke populatie uit.

De 1% grens wordt voor deze soort echter bijna benaderd. Vooruitlopend op de cumulatietoets (zie hieronder) zal ook voor deze soort een aangescherpte stilstandvoorziening nodig zijn om de gunstige staat van instandhouding met zekerheid te kunnen garanderen.

Cumulatietoets

Niet alleen windpark Goyerbrug, maar ook andere reeds vergunde, maar nog niet gerealiseerde, windparken kunnen negatieve effecten hebben op de lokale populatie rosse vleermuizen en laatvliegers. Deze slachtoffers zijn nog niet meegenomen in de bepalingen van de staat van instandhouding. Dergelijke projecten kunnen in cumulatie mogelijk afbreuk doen aan de gunstige staat van instandhouding van de aangevraagde soorten. Zeker bij een risicosoorten waarbij de landelijke norm erg laag ligt zal de norm in cumulatie met andere projecten al snel overschreden worden. Hierdoor dienen deze potentiële aanvaringsslachtoffers ook meegenomen te worden in de berekening bij deze aanvraag. Het ecologisch adviesbureau heeft inzichtelijk gemaakt hoeveel slachtoffers er in cumulatie met andere windparkprojecten (vergund, maar nog niet gerealiseerd) verwacht kunnen worden (zie tabel 8).

Tabel 8: Inschatting van de additionele sterfte van windparken (vergund, maar nog niet gerealiseerd) in de straal van $r = 30$ km rondom het plangebied (catchment area). Wanneer voor een windpark stilstandvoorziening is opgelegd, worden de slachtoffer aantallen hierop reeds aangepast.

Naam Windpark	Aantal slachtoffers						1%-grens bij 30 km
	AVRI	Deil	Bommelerwaard	Rietvelden	Autena	Goyerbrug	
Stilstandvoorziening?	nee	nee	ja	ja (1 turbine)	nee	ja (2 turbines)	
Watervleermuis	<1	<1	<1	<1	<1	<1	-
Gewone dwergvleermuis	1	5	1	12	<1	6	51
Ruige dwergvleermuis	<1	<1	<1	<1	<1	1-2	28
Laatvlieger	<1	<1	<1	<1	<1	1	3
Rosse vleermuis	<1	<1	<1	<1	<1	1-2	2

Het ecologisch adviesbureau geeft aan dat bij 5 andere relevante windparken '<1' slachtoffers voorzien worden van de laatvlieger en de rosse vleermuis. Berekeningen tot twee cijfers achter de komma, zijn ondanks navraag niet aangeleverd. Het exacte aantal verwachte aanvaringsslachtoffers onder rosse vleermuizen en laatvliegers is hierdoor niet inzichtelijk, en kan fluctueren tussen 0.05 en 0.495 per soort (indien bij alle windmolenparken 0.495 slachtoffers vallen, komt dit neer op 2.475 extra slachtoffers), met alle gevolgen voor de populaties van dien. Alle 6 windparken bij elkaar moeten nog steeds onder de 1% mortaliteitsnorm van 2 en 3 slachtoffers per jaar komen, respectievelijk, willen we een effect op de staat van instandhouding uit kunnen sluiten van deze soorten. Omdat de grote van het effect van de andere vijf windparken niet te achterhalen valt, is het, mede gelet op het aan de Habitatrichtlijn en de wet ten grondslag liggende voorzorgsbeginnsel, des te belangrijker om het effect van het Windpark Goyerbrug maximaal te reduceren.

U heeft niet voldoende inzichtelijk gemaakt hoeveel slachtoffers er in cumulatie met andere projecten verwacht kunnen worden en daarmee is het dus onbekend of de gunstige staat van instandhouding van de rosse vleermuis en de laatvlieger al dan niet in het geding komt. Uit uw aanvraag blijkt echter wel dat de gehanteerde norm ten aanzien van de rosse vleermuis door de aanwezigheid van windpark Goyerbrug, dus nog los van de aanvullende effecten door cumulatie, al wordt bereikt.

Om de negatieve effecten op rosse vleermuis en de laatvlieger zoveel mogelijk te beperken dient de door u voorgestelde stilstandvoorziening nog verder te worden aangescherpt. Hiertoe zijn in dit besluit dan ook aanvullende maatregelen opgenomen:

Stilstandvoorziening voor alle vier de windmolens

Alle vier windmolens draaien dan niet onder de volgende omstandigheden:

- bij windsnelheden tot en met 5 m/s ter hoogte van de tiplaat; en
- bij een temperatuur hoger is dan 10°C; en
- geen neerslag; en
- tussen zonsondergang en zonsopkomst; en
- in de periode van 1 juli en 1 oktober.

Een stilstandvoorziening maakt gebruik van het gegeven dat vleermuizen vrijwel alleen bij lage windsnelheid (op gondelhoogte) in windparken voorkomen. Gedurende de omstandigheden waarin de kans op slachtoffers het hoogst is, wordt de startwindsnelheid verhoogd en wordt ervoor gezorgd dat de rotorbladen in vrijloop langzaam draaien of stilstaan (< 1 rpm). Hiermee kan 80-90% van het aantal slachtoffers worden voorkomen. Het energieverlies van deze maatregel ligt tussen de 0,3 en 2,5% energieverlies. Het exacte energieverlies bij de hiervoor genoemde stilstandvoorziening is, ondanks navraag, niet aangeleverd door u en daarom onbekend. Het is dus mogelijk om tegen een zeer beperkt verlies in energieproductie een noodzakelijke ecologische winst te halen doordat er ongeveer 80-90% minder slachtoffers vallen onder vleermuizen.

Door een stilstandvoorziening op te leggen voor alle vier de windmolens (zoals bovenstaand geformuleerd), wordt het aantal slachtoffers gereduceerd tot 0,6 slachtoffers rosse vleermuizen (afgerond tot 1) en 0,4 (afgerond tot 0) slachtoffers laatvliegers per jaar voor het gehele windpark.

Conclusie vleermuizen

Ten aanzien van de rosse vleermuis en de laatvlieger komt uit de beoordeling dat de verwachte sterfte als gevolg van het windpark (uitgerust met een stilstandvoorziening voor alle 4 windmolens) de 1%-norm niet overschrijdt.

De gunstige staat van instandhouding van de rosse vleermuis en de laatvlieger komt niet in gevaar (artikel 3.8, vijfde lid, onder c, van de wet), mits gewerkt wordt conform de in de ontheffing opgelegde voorschriften.

Monitoring

Vanwege de lange ontheffingsperiode, de vele aannames waarop de slachtofferberekeningen van vogels en vleermuizen gebaseerd zijn en de afwezigheid van een cumulatietoets bij vogels, zijn wij van mening dat monitoring van het aantal aanvaringsslachtoffers door de ingebruikname van de vier windturbines noodzakelijk is. Dit om uit te sluiten dat de verwachte slachtoffergetallen van de beschermde soorten niet overschreden worden en hierdoor alsnog de staat van instandhouding in gevaar komt. Hiertoe hebben we in de ontheffing voorschriften opgelegd.

U geeft aan voornemens te zijn om minimaal drie jaar één of twee windturbine uit te rusten met batcorders op gondelhoogte (circa 150 meter), in de mast op circa 100 meter en op circa 50 meter hoogte. De batcorder neemt continu de geluiden van vleermuizen op. Uit de activiteitsmetingen kan blijken of vleermuizen ook bij hogere windsnelheden in de invloedzone van het windpark aanwezig zijn of buiten de periode van de stilstand (met name 1 april tot 1 juli en in oktober). Indien aan de hand van de activiteitsmetingen wordt geconstateerd dat de

activiteiten bij hogere windsnelheden of buiten de periode van stilstand hoog zijn, kan de stilstandvoorziening hierop worden aangepast.

Belang van de aanvraag

U heeft voor de vogels ontheffing aangevraagd op grond van het belang: 'Volksgezondheid of openbare veiligheid'. U heeft voor de vleermuizen ontheffing aangevraagd op grond van het belang: 'Volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten'

U geeft hiervoor de volgende onderbouwing:

"Het doel van het project is het bouwen en exploiteren van windturbines om daarmee een bijdrage te leveren aan de Nederlandse doelstelling om in 2020 te streven naar 14% energie uit hernieuwbare bronnen. Daarmee wordt een bijdrage geleverd aan de beperking van klimaatverandering. Klimaatverandering op haar beurt heeft een grote impact op flora en fauna en uiteindelijk ook op de openbare veiligheid (via duurzame watervoorziening) en volksgezondheid (zoals een toenemende kans op extreem weer). Klimaatverandering betekent ook grotere beperkingen aan het gebruik van koelwater voor de gangbare energieproductie. De bestendigheid van de elektriciteitsproductie - en daarmee ook de openbare veiligheid - kan bij voortzetting van de gangbare energieproductie in het geding komen. De (grootschalige) toepassing van hernieuwbare energie kent deze nadelen niet. Vandaar dat het belang 'volksgezondheid of openbare veiligheid' gediend is met de realisatie van het Windpark Goyerbrug. Daarnaast geldt (met dezelfde onderbouwing) dat door het initiatief voor het milieu wezenlijk gunstige effecten optreden."

Gelet op de naar voren gebrachte omstandigheden zijn wij van oordeel dat het belang: 'Volksgezondheid of openbare veiligheid' voldoende onderbouwd is om het opzettelijk doden van de aalscholver, beflijster, blauwe reiger, boerenwaluw, bonte vliegenvanger, boompieper, bosrietzanger, braamsluiper, buizerd, dodaars, fitis, fuut, gaai, gekraagde roodstaart, gele kwikstaart, gierzwaluw, goudhaan, goudplevier, grasmus, graspieper, grauwe gans, grauwe vliegenvanger, groenling, heggenmus, holenduif, houtduif, houtsnip, huiszwaluw, kauw, keep, kievit, kleine karekiet, kleine mantelmeeuw, kneu, knobbelzwaan, kokmeeuw, kolgans, koolmees, koperwiek, krakeend, kramsvogel, kwartel, meerkoet, merel, oeverloper, oeverzwaluw, paapje, pimpelmees, putter, rietgors, rietzanger, ringmus, roek, roodborst, roodborsttapuit, sijs, sperwer, spotvogel, spreeuw, sprinkhaanzanger, stormmeeuw, tapuit, tjiftjaf, torenvalk, tuinfluiter, tureluur, veldleeuwerik, vink, waterhoen, waterral, watersnip, wilde eend, wintertaling, witgat, witte kwikstaart, wulp, zanglijster, zilvermeeuw, zwarte mees, zwarte roodstaart en de zwartkop, te rechtvaardigen.

Gelet op de naar voren gebrachte omstandigheden zijn wij van oordeel dat het belang: 'Volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten' voldoende onderbouwd is om het opzettelijk doden van de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en de laatvlieger, te rechtvaardigen.

Alternatievenafweging

Als onderbouwing dat er voor de soorten geen wenselijker alternatief is wat recht zou doen aan het beoogde resultaat van dit project heeft u de volgende onderbouwing gegeven:

"Een afweging van alternatieven is voor Windpark Goyerbrug niet aan de orde. Windpark Goyerbrug past binnen de door de Provincie Utrecht aangegeven grenzen van het 'zoekgebied windenergie' zoals vastgelegd onder meer in de Provinciale Ruimtelijke Verordening 2013 (Herijking 2016) (Provincie Utrecht 2016). Iedere alternatieve opstellingsvariant zou buiten de grenzen van dit zoekgebied vallen. Daarnaast past Windpark Goyerbrug binnen de door de gemeente Houten aangegeven grenzen van het 'zoekgebied windenergie' zoals vastgesteld in de Structuurvisie Eiland van Schalkwijk (2011). Iedere alternatieve opstellingsvariant zou buiten de grenzen van dit zoekgebied vallen."

Om te voorkomen dat de gunstige staat van instandhouding van de rosse vleermuis in gevaar komt, stelt u een stilstandvoorziening voor (zie pagina 12). Wij zijn van oordeel dat dit niet voldoende is om de staat van instandhouding te kunnen garanderen voor de rosse vleermuis en de laatvlieger, en leggen daarom een aanvullende stilstandvoorziening op (zie pagina 14). Ten aanzien van de door u voorgestelde stilstandvoorziening, zijn wij thans van mening dat er andere redelijke alternatieven noodzakelijk zijn die leiden tot een ecologisch aanvaardbaar resultaat.

De opgelegde stilstandvoorziening is een andere bevredigende oplossing, zoals wordt bedoeld in artikel 3.8, vijfde lid, aanhef en onder a, van de wet. De stilstandvoorziening is met name ook noodzakelijk om te voorkomen dat afbreuk wordt gedaan aan de staat van instandhouding, zoals wordt bedoeld in artikel 3.8, vijfde lid, aanhef en onder c, van de wet.

V. Conclusie

Gelet op het voorgaande verlenen wij u een ontheffing als bedoeld in artikel 3.3, eerste lid, en 3.8, eerste lid, van de wet. Aan deze ontheffing zijn voorschriften verbonden, deze treft u aan in de bijlage bij dit besluit.

VI. Bezwaar

U kunt binnen zes weken na de dag waarop deze beschikking op de voorgeschreven wijze is bekendgemaakt een bezwaarschrift bij Gedeputeerde Staten van Utrecht indienen:

- Digitaal: gebruikt u hiervoor het formulier "Bezwaar tegen beslissing provinciaal bestuur met DigiD". Uw DigiD geldt als ondertekening. U vindt het formulier via: www.provincie-utrecht.nl onder loket / klacht, bezwaar of melding doorgeven / bezwaar tegen beslissing provincie;
- Schriftelijk: t.a.v. de secretaris van de Awb- adviescommissie van PS en GS, postbus 80300, 3508 TH Utrecht.

Het bezwaarschrift moet in ieder geval bevatten:

- uw naam en adres;
- de datum;
- een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht (indien mogelijk, onder vermelding van het besluitnummer);
- de reden van bezwaar;
- ondertekening.

Aan de behandeling van een bezwaarschrift zijn voor de indiener geen kosten verbonden.

Overigens schort het indienen van een bezwaarschrift de werking van het besluit niet op. Als u niet kunt wachten op de normale behandeling van uw bezwaarschrift, hebt u de mogelijkheid om een voorlopige voorziening aan te vragen bij de rechtbank. U moet op dat moment ook al een bezwaarschrift hebben ingediend. Het verzoek om een voorlopige voorziening richt u aan de voorzieningenrechter van de Rechtbank Midden-Nederland, Sector bestuursrecht, postbus 16005, 3500 DA Utrecht.

VII. Inwerkingtreding

Dit besluit treedt in werking op het moment van bekendmaking door uitreiking of verzending aan de aanvrager. Van het besluit wordt mededeling gedaan op de website www.officielebekendmakingen.nl

VIII. Overleg en informatie

Er kan tevens vergunning of ontheffing nodig zijn op grond van andere wetten of verordeningen. Wij adviseren u zo nodig contact op te nemen met uw gemeente en/of milieudienst, als u dit nog niet heeft gedaan.

Ten aanzien van het (tijdelijk) dempen van watergangen, of het storten van grond heeft u mogelijk een ontheffing nodig van de Verordening Natuur en Landschap van de Provincie Utrecht 2017. Meer informatie hierover tref u op <https://www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/alle-onderwerpen/groene-wetten-regels/verordening-natuur-en-landschap/>, of neem hiervoor contact op met ons Servicebureau.

Als u vragen heeft over de procedure en de inhoud, kunt u contact opnemen met ons Servicebureau via servicebureau@provincie-utrecht.nl, of op telefoonnummer 030-2583311.

Voor meer informatie verwijzen wij u naar onze website www.provincie-utrecht.nl.

IX. Verzending

Dit besluit wordt verzonden aan de aanvrager van de ontheffing. Een afschrift van deze ontheffing wordt verzonden aan:

- RUD Utrecht, Postbus 85242, 3508 AE Utrecht.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Utrecht,
namens hen,

Mevr. mr. S.L. Munsel
Teamleider Vergunningverlening Natuur en Landschap
Domein Leefomgeving

ONTHEFFING

Naar aanleiding van het verzoek van Bureau Waardenburg b.v. op 15 juni 2018, namens Windpark Goyerbrug b.v. en de aanvulling hierop van 9 oktober 2018 en 16 november 2018 gelet op de artikelen 3.3 en 3.8 van de Wet natuurbescherming,

Verlenen Gedeputeerde Staten van provincie Utrecht hierbij aan:

Naam: Windpark Goyerbrug b.v.

Adres: Heidetuin 57

Postcode en woonplaats: 3994 PD Houten

Ontheffing 81DF14D1 voor het tijdvak van: 1 juni 2020 tot en met 31 december 2048

Van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 3.1, eerste lid, van de Wet natuurbescherming, voor zover dit betreft het opzettelijk doden van de aalscholver (*Phalacrocorax carbo*), beflijster (*Turdus torquatus*), blauwe reiger (*Ardea cinerea*), boerenzwaluw (*Hirundo rustica*), bonte vliegenvanger (*Ficedula hypoleuca*), boompieper (*Anthus trivialis*), bosrietzanger (*Acrocephalus palustris*), braamsluiper (*Sylvia curruca*), buizerd (*Buteo buteo*), dodaars (*Tachybaptus ruficollis*), fitis (*Phylloscopus trochilus*), fuut (*Podiceps cristatus*), gaai (*Garrulus glandarius*), gekraagde roodstaart (*Phoenicurus phoenicurus*), gele kwikstaart (*Motacilla flava*), gierzwaluw (*Apus apus*), goudhaan (*Regulus regulus*), goudplevier (*Pluvialis apricaria*), grasmus (*Sylvia communis*), graspieper (*Anthus pratensis*), grauwe gans (*Anser anser*), grauwe vliegenvanger (*Muscicapa striata*), groenling (*Carduelis chloris*), heggenmus (*Prunella modularis*), holenduif (*Columba oenas*), houtduif (*Columba palumbus*), houtsnip (*Scolopax rusticola*), huiszwaluw (*Delichon urbica*), kauw (*Coloeus monedula*), keep (*Fringilla montifringilla*), kievit (*Vanellus vanellus*), kleine karekiet (*Acrocephalus scirpaceus*), kleine mantelmeeuw (*Larus fuscus*), kneu (*Carduelis cannabina*), knobbelzwaan (*Cygnus olor*), kokmeeuw (*Chroicocephalus ridibundus*), kolgans (*Anser albifrons*), koolmees (*Parus major*), koperwiek (*Turdus iliacus*), krakeend (*Mareca strepera*), kramsvogel (*Turdus pilaris*), kwartel (*Coturnix coturnix*), meerkoet (*Fulica atra*), merel (*Turdus merula*), oeverloper (*Tringa hypoleucos*), oeverzwaluw (*Riparia riparia*), paapje (*Saxicola rubetra*), pimpelmees (*Parus caeruleus*), putter (*Carduelis carduelis*), rietgors (*Emberiza schoeniclus*), rietzanger (*Acrocephalus schoenobaenus*), ringmus (*Passer montanus*), roek (*Corvus frugilegus*), roodborst (*Erithacus rubecula*), roodborsttapuit (*Saxicola torquata*), sijs (*Carduelis spinus*), sperwer (*Accipiter nisus*), spotvogel (*Hippolais icterina*), spreeuw (*Sturnus vulgaris*), sprinkhaanzanger (*Locustella naevia*), stormmeeuw (*Larus canus*), tapuit (*Oenanthe oenanthe*), tijftjaf (*Phylloscopus collybita*), torenvalk (*Falco tinnunculus*), tuinfluiter (*Sylvia borin*), tureluur (*Tringa totanus*), veldleeuwerik (*Alauda arvensis*), vink (*Fringilla coelebs*), waterhoen (*Gallinula chloropus*), waterral (*Rallus aquaticus*), watersnip (*Gallinago gallinago*), wilde eend (*Anas platyrhynchos*), wintertaling (*Anas crecca*), witgat (*Tringa ochropus*), witte kwikstaart (*Motacilla alba*), wulp (*Numenius arquata*), zanglijster (*Turdus philomelos*), zilvermeeuw (*Larus argentatus*), zwarte mees (*Parus ater*), zwarte roodstaart (*Phoenicurus ochruros*) en de zwartkop (*Sylvia atricapilla*); en

van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 3.5, eerste lid, van de Wet natuurbescherming, voor zover dit betreft het opzettelijk doden van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*), laatvlieger (*Eptesicus serotinus*).

Het gebied waarvoor de ontheffing geldt, betreft de locatie van het geplande Windpark Goyerbrug in de gemeente Houten, halverwege tussen Houten en Wijk bij Duurstede aan de zuidkant van het Amsterdam-Rijnkanaal. De locaties van de vier verschillende windturbines is volgende:

- Windturbine 1: tussen de Kanaaldijk-Zuid en Zuwedijk
- Windturbine 2: tussen de Zuwedijk en Amsterdam Rijnkanaal
- Windturbine 3: tussen de Beusichemseweg en Amsterdam Rijnkanaal
- Windturbine 4: tussen de Lekdijk, Hoeksedijk en Amsterdam Rijnkanaal.

Dit is weergegeven in bijlage 'Overzichtskaart 1 op 25.000' van de aanvraag van 15 juni 2018 (bijlage 2 bij dit besluit).

Aan deze ontheffing zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemene voorschriften

1. De ontheffing wordt slechts voor de hierboven genoemde soorten en beschreven verboden handelingen verleend.

2. Deze ontheffing geldt alleen voor de werkzaamheden die conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven.
3. De ontheffinghouder dient onverwijld contact op te nemen met het Servicebureau van de provincie Utrecht, Archimedeslaan 6, postbus 80300, 3508 TH te Utrecht of via servicebureau@provincie-utrecht.nl indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als bedoeld in voorschrift 1 noodzakelijk zijn.
4. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
5. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing en de bijbehorende brief op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren.
6. De ontheffinghouder dient een ecologisch werkprotocol op te stellen met daarin minstens de voorschriften uit deze ontheffing. Het werkprotocol dient (aanvullend) de volgende aspecten te omschrijven:
 - a. Omschrijving van het plangebied, inclusief kaart;
 - b. Activiteiten/werkzaamheden die uitgevoerd worden (inclusief planning);
 - c. Maatregelen die getroffen zijn/worden (locatie op kaart en datum/tijd);
 - d. Wie is de begeleidende ecooloog (inclusief contactgegevens);
 - e. Welke activiteiten zijn/worden door de ecooloog begeleid;
 - f. Hoe er wordt/is omgegaan met onverwachte (beschermde) soorten binnen het plangebied.
7. De ontheffinghouder dient, twee weken voorafgaand aan de datum waarop de werkzaamheden zullen aanvangen, het meldingsformulier 'aanvang werkzaamheden' volledig in te vullen op <https://rudutrecht.formulierenserver.nl/startwerkzaamhedenwnb>. Bij de melding dient het werkprotocol zoals omschreven in voorschrift 6 bijgevoegd te zijn.
8. Tijdens de werkzaamheden dient een logboek te worden bijgehouden. In het logboek dienen gemaakte ecologische keuzes vastgelegd te worden zoals goedkeuring / vrijgeven door een ecooloog, afwijkingen van het ecologisch werkprotocol en gekozen mitigerende maatregelen en de locatie daarvan. In het logboek worden in ieder geval de relevante resultaten van de uitgevoerde handelingen, omschreven in de voorschriften 11, 12, 14 en 25, geregistreerd.
9. Na afronding van de aanlegwerkzaamheden dient u het meldingsformulier 'einde werkzaamheden' volledig in te vullen op <https://rudutrecht.formulierenserver.nl/eindwerkzaamhedenwnb>. Het logboek zoals omschreven bij voorschrift 8 dient bijgevoegd te worden.
10. Het logboek dient ook gedurende de gebruiksfase van de windmolens bijgehouden te worden en aan het eind van elk jaar naar de Regionale Uitvoeringsdienst Utrecht gestuurd te worden: Handhaving-wnb@rudutrecht.nl.

Specifieke voorschriften

11. De aanlegwerkzaamheden dienen buiten het broedseizoen te worden uitgevoerd óf het terrein moet voorafgaand aan het broedseizoen ongeschikt te worden gemaakt voor broedvogels. Verstoring of vernietiging van broedgevallen dient te allen tijde voorkomen te worden. De lengte en de aanvang van het broedseizoen verschilt per soort. Globaal moet rekening gehouden worden met de periode half maart tot half augustus. De exacte periode dient te worden bepaald door een ter zake kundige.
12. Het ongeschikt maken van terreinen voor broedvogels mag slechts worden uitgevoerd in de periode september t/m februari of niet eerder dan nadat door een ter zake deskundige vooraf in het veld een controle is uitgevoerd, en is vastgesteld dat zich geen broedende vogels op het terrein bevinden. Indien er geen broedende vogels worden aangetroffen, dienen maaiwerkzaamheden uiterlijk 2 dagen na deze veldcontrole te zijn gestart. Zo niet, dient opnieuw een veldcontrole plaats te vinden door een ter zake deskundige met een 2 dagen termijn waarbinnen gestart moet worden met werkzaamheden. Gedurende werkzaamheden in de periode maart t/m augustus dienen vogelwerende middelen te worden toegepast op voor de bouw gereedgemaakte terreinen.
13. Van elke veldcontrole ontvangt de Regionale Uitvoeringsdienst Utrecht via Handhaving-wnb@rudutrecht.nl de bevindingen tegelijk met de ontheffinghouder.

Stilstandvoorziening:

14. Alle 4 windmolens dienen onder de volgende combinatie van omstandigheden stil te staan:
 - a. Windsnelheid is lager of gelijk aan 5 m/s, de windsnelheid gemeten ter hoogte van de tiplaatte;
 - b. De temperatuur hoger is dan 10 graden Celsius;
 - c. Het droog is (geen neerslag valt);
 - d. Het tijdstip ligt tussen zonsondergang en zonopkomst;
 - e. De tijd van het jaar tussen 1 juli en 1 oktober is.

15. Deze ontheffing kan worden ingetrokken, indien blijkt dat de ontheffinghouder zich niet houdt aan de voorschriften.
16. Aanspreekpunt in het kader van deze ontheffing en de daaruit voortvloeiende voorschriften is het Servicebureau van de provincie Utrecht, Archimedeslaan 6, postbus 80300, 3508 TH te Utrecht of via servicebureau@provincie-utrecht.nl.

Monitoring:

17. Bij het windmolenpark Goyerbrug dient monitoring uitgevoerd te worden naar vogelslachtoffers, vleermuisslachtoffers worden hierbij in de telling meegenomen. Tenminste een straal van 50 meter rond de windturbines wordt hierbij onderzocht. Hiervoor dient een monitoringsplan te worden opgesteld. Alle gevonden slachtoffers (zowel vogels als vleermuizen) worden meegenomen in de rapportage. In de rapportage van de monitoring moet worden ingegaan op verschillen tussen de gevonden aantallen vleermuisslachtoffers en de berekende aantallen. Na afloop van de monitoring (gedurende twee nazomerperiodes na ingebruikname van de vier te onderzoeken windturbines) wordt een evaluatie uitgevoerd om te bepalen of een aanvullende stilstandvoorziening voor de windturbines nodig is. Mocht blijken dat er meer aanvaringsslachtoffers vallen dan eerder berekend dan is het mogelijk de voorschriften van de ontheffing aan te passen.
18. Een voorstel voor dit monitoringsplan dient binnen uiterlijk drie maanden voor het operationeel worden van de windturbine te worden ingediend bij de provincie Utrecht.
19. Bij het opstellen van dit plan dient in ieder geval rekening te worden gehouden met de navolgende eisen:
 - a. Specificatie en onderbouwing zoekintensiteit slachtoffers vogels en vleermuizen;
 - b. de periode waarin monitoring dient plaats te vinden: Vogels jaarrond met hogere intensiteit tijdens trekperiodes in voor- en najaar; vleermuizen tussen 1 april en 1 oktober met hogere intensiteit tijdens trekperiodes in voor- en najaar;
 - c. de monitoring dient zodanig vormgegeven te worden dat de monitoringsresultaten kunnen worden benut om de effectiviteit van de slachtofferreductiemaatregelen te bepalen.
20. In de monitoringrapportage dient in ieder geval vermeld te worden:
 - a. Verwacht aantal slachtoffers per soort onder vogels en vleermuizen;
 - b. werkelijk aantal slachtoffers per soort onder vogels en vleermuizen;
 - c. een beoordeling van het aantal slachtoffers in het licht van de voor de soort geldende gunstige staat van instandhouding;
 - d. conclusie naar aanleiding van de onderzoeksresultaten;
 - e. eventueel voorgestelde aanvullende maatregelen indien sprake is van onverwachte/ongewenst hoge aantallen slachtoffers van specifieke soorten ten opzichte van het verwachte aantal slachtoffers, zoals in dit besluit omschreven.
21. Jaarlijks dient een tussenrapportage over deze monitoring te worden overgelegd voor 1 maart van het jaar, volgend op het jaar waarop het verslag betrekking heeft, ter kennis te worden gebracht van Gedeputeerde Staten.
22. De monitoring kan, nadat tenminste twee jaren is gemonitord na verlening van deze ontheffing en indien de monitoringsresultaten duidelijk een stabiel beeld laten zien dat niet in negatieve zin afwijkt van de prognose als neergelegd in de natuurtoets³ met betrekking tot de aantallen vogel en vleermuisslachtoffers, op verzoek van de ontheffinghouder worden ingetrokken.
23. Eén of twee windturbine dienen te worden uitgerust met batcorders op gondelhoogte (circa 150 meter), in de mast op circa 100 meter en op circa 50 meter hoogte. De batcorder neemt continu de geluiden van vleermuizen op.
24. Het voorstel is om minimaal drie jaar te monitoren zodat fluctuaties in activiteit tussen onderlinge jaren ondervangen worden.
25. De resultaten van de batrecorders wordt meegenomen in de monitoringsrapportage.

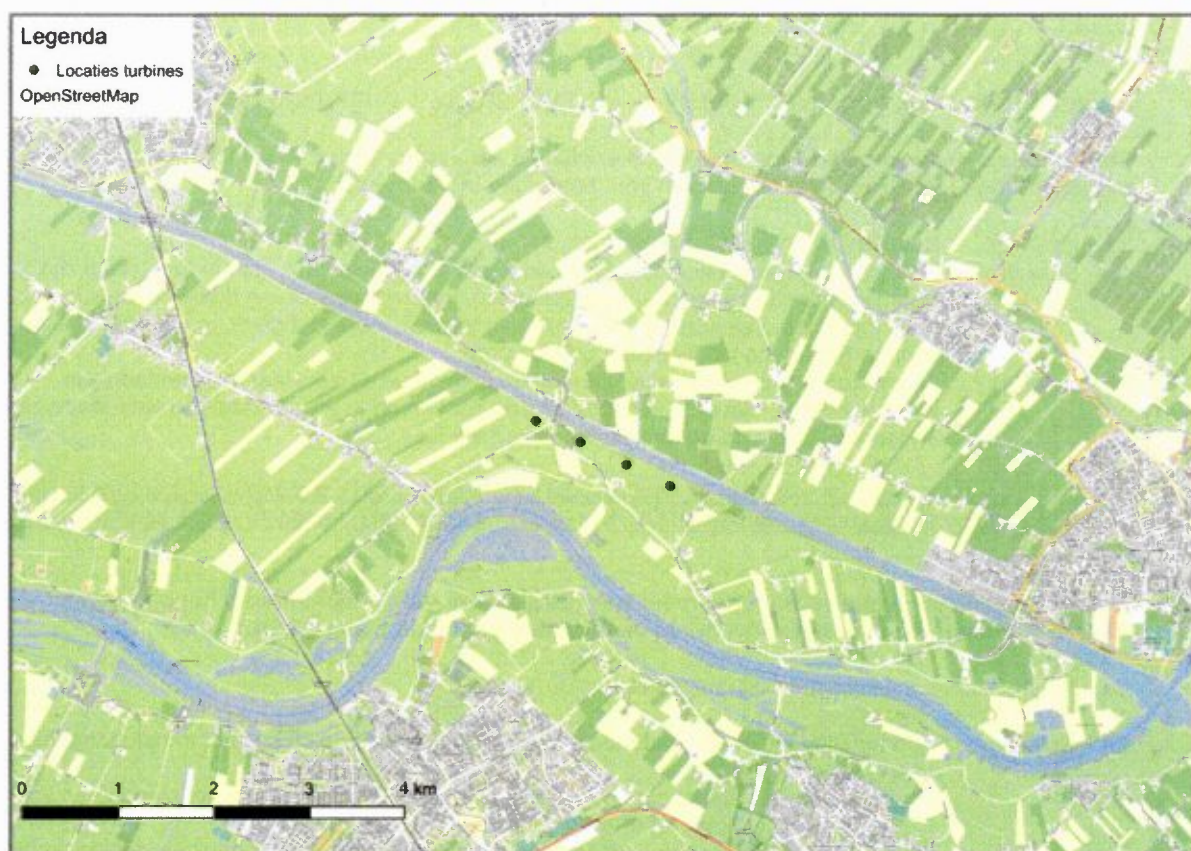
Zorgplichtvoorschriften

In de te dempen watergangen kunnen algemene soorten amfibieën en vissen voorkomen die geen beschermde status hebben onder de Wet natuurbescherming.

In het kader van de zorgplicht worden de volgende maatregelen genomen:

26. Er wordt naar gestreefd de sloten te dempen in de minst kwetsbare periode van amfibieën en vissen, dit is in de periode van 15 juli tot 1 november, met een voorkeur voor de maanden september en oktober. Dit is de periode tussen de voortplanting en de winterrust van vissen en amfibieën. Indien noodzakelijk wordt buiten deze periode gewerkt, maar wordt wel rekening gehouden met onderstaande maatregelen (die ook van toepassing zijn als binnen de periode 15 juli tot 1 november wordt gewerkt).
 - a. Bij het dempen van een watergang wordt het water één richting uitgedreven naar een naastliggende sloot, opdat aanwezige vissen en amfibieën kunnen ontsnappen.
 - b. Bij leegpompen van een watergang worden vissen en amfibieën tijdig weggevangen en elders in de directe omgeving in geschikt leefgebied uitgezet.

Bijlage 2: kaart planlocatie

Bijlage 3

Bijlage 6 van het bij de aanvraag gevoegde rapport "Natuurtoets Windpark Goyerbrug, Houten" van 14 juni 2018.

Selectiemethodiek vogelslachtoffers in windparken t.b.v. ontheffing art. 3.1 lid 1 Wnb

Stap 1: Selectie van vogelsoorten die redelijkerwijs als aanvaringsslachtoffer in Nederland verwacht mogen worden (stap voor het verwijderen van 'landelijke incidenten').

1a – Input	Nederlandse avifauna (520 soorten, per 28 januari 2018).
1b – Selectie	220 soorten dwaalgasten die afgelopen 5 jaar gemiddeld $\leq 10x$ /jaar in Nederland zijn waargenomen ¹⁰ , zonder dat Nederland een onderdeel vormt van de functionele jaarcyclus fase. (hieronder valt bijvoorbeeld wel de sneeuwuil, maar niet de oehoe, omdat laatstgenoemde soort in Nederland jaarlijks tot broeden komt).
1c – Selectie	26 zeldzame soorten die afgelopen 5 jaar gemiddeld $< 100x$ / jaar in Nederland zijn waargenomen ¹ , waarvan het voorkomen zeer verspreid is en zonder dat Nederland een onderdeel vormt van de functionele jaarcyclus fase.

Resultaat is een landelijke groslijst van 274 soorten die talrijk genoeg zijn om redelijkerwijs ergens in Nederland aanvaringsslachtoffer te kunnen worden en lokaal meer dan incidenteel (soorten 1a minus soorten 1b minus soorten 1c).

Stap 2: Selectie van vogelsoorten die redelijkerwijs als aanvaringsslachtoffer in het plangebied verwacht mogen worden (stap voor het verwijderen van 'incidenten' in het plangebied).

2a – Input	Landelijke groslijst (zie resultaat stap 1).
2b – Selectie	Soorten die afgelopen 5 jaar niet of nauwelijks (gemiddeld ≤ 5 ex/jaar) in het plangebied aanwezig waren, omdat: • de soort geen sterke binding heeft met het habitatype(n) dat in het plangebied voorkomt (b.v. zeevogels die niet of zelden boven land aanwezig zijn), of;• de soort landelijk (zeer) schaars en verspreid voorkomt en hooguit incidenteel in het plangebied. Aantallen aanvaringsslachtoffers voor soorten die in deze stap afvallen zijn zo klein (minder dan 1 ex. per 10 jaar) dat de sterfte niet te voorzien is en daarmee incidenteel is.
2c – Selectie	Soorten die in kleine aantallen (< 100 ex/jaar) in het plangebied voorkomen/passeren en waarvan het absolute aantal slachtoffers verwaarloosbaar is, omdat de aanvaringskans voor een individu van alle soorten vogels sowieso zeer klein is. Aantallen aanvaringsslachtoffers voor soorten die in deze stap afvallen zijn zeer klein (minder dan 1 ex per jaar), zodat op voorhand zeker is dat de sterfte niet te voorzien is en dus incidenteel is.
2d – Selectie	Soorten die een duidelijke binding hebben met het plangebied maar waarvan de kans op aanvaring zeer klein is, omdat: • het vogels betreft die in de broedtijd sterk aan een specifiek habitat gebonden zijn en niet op risicovolle hoogte rondvliegen, of;• het vogels betreft die buiten de broedtijd weinig risicovolle vliegbewegingen ten aanzien van windparken hebben. Aantallen aanvaringsslachtoffers voor soorten die in deze stap afvallen zijn zeer klein (minder dan 1 ex per jaar), zodat op voorhand zeker is dat de sterfte niet te voorzien is en dus incidenteel is.

Resultaat is een lijst van 81 soorten die redelijkerwijs gedurende de looptijd van het windpark (25 jaar) aanvaringsslachtoffer in het plangebied verwacht mogen worden. Voor deze soorten is de sterfte als gevolg van het project voorzienbaar en wordt aanbevolen om ontheffing van verbodsbepalingen genoemd in artikel 3.1 lid 1 van de Wet natuurbescherming voor het project aan te vragen (soorten 2a minus soorten 2b minus soorten 2c minus soorten 2d).

Stap 3: Onderbouwing van ontheffingsaanvraag voor de selectie van vogelsoorten uit stap 2.

- 3a – Input Selectie van vogelsoorten waarvoor wordt aangeraden om ontheffing van verbodsbepalingen genoemd in artikel 3.1 lid 1 van de Wet natuurbescherming aan te vragen (zie resultaat stap 2).
- 3b – Selectie Soorten die geen duidelijke binding hebben met het plangebied. Het gaat om soorten die slechts twee keer per jaar tijdens de seizoenstrek het plangebied passeren. Vanwege de relatief grote aantallen die per soort passeren, is vooraf niet uit te sluiten dat jaarlijks één of meerdere exemplaren slachtoffer worden van een aanvaring met een windturbine in het windpark.
De betrokken populaties van deze soorten zijn vaak (zeer) groot, zodat het aantal aanvaringsslachtoffers ten opzichte van de 1%- mortaliteitsnorm over het algemeen zeer klein is. De gunstige staat van instandhouding van deze soorten is dan ook niet snel in het geding.
- 3c – Selectie Soorten die een duidelijke binding hebben met het plangebied en waarvan op jaarbasis één of meerdere aanvaringsslachtoffers voor het windpark voorzien worden onder lokaal verblijvende (broed)vogels.

